

BUZOIENII ȘI REVOLUȚIA ROMÂNĂ DIN DECEMBRIE 1989

Alexandru GRIGORIU*

*Cercetător Științific gr. III – Institutul Revoluției Române din Decembrie 1989, București (România)

E-mail: grigoriuvn_alexandru@yahoo.com

Abstract

This study aims to present the way in which the revolutionary movement appeared and developed in the city of Buzau and to analyse the way in which the revolutionaries approached the relation with the former nomenclature and the force structures of the communist regime: the Securitate, Militia and Army within the power management process. The actions carried out in two main points of the city, the County Council of the Party and the People's Council were analysed. Modest protest actions against the regime led by Nicolae Ceausescu appeared since the evening of December 21. The information regarding the suicide of General Vasile Milea and the announcement of the departure by Nicolae Ceausescu and his acolytes of the building of the Central Committee led to a progressive exit of the inhabitants of Buzau in the street. Almost simultaneously with the revolutionaries' assault on the County and Popular Council, there was also an action to verify the Militia and Security for the release from a presumptive arrest of the famous dissident Gabriel Andreescu and of some students. The Securitate and Militia personnel did not oppose the revolutionaries and, although there were tensions, the situation did not escalate and their representatives, those in the Militia in particular, joined the cause of the revolution. The revolutionaries' relationship with the representatives of the Second Army was strained. Their late involvement in supporting the revolution, the misguided responses of the military commanders in Buzau and how they managed the relationship with the revolutionaries in the period after December 22, caused civilians to look at the Army leadership in Buzau suspiciously and perceive it as an anti-revolutionary element. The former communist nomenclature initially

„infiltrated” the revolutionary movement trying to safeguard its interests. At the beginning the revolutionaries used it to manage the power transfer process then they removed it from power. In spite of the complex situation in which they were, inexperienced, assaulted by numerous requests to solve problems of the most diverse, in a continuous tension in relation to the old communist nomenclature, trying to safeguard their position, subjected to a constant assault with firearms, the revolutionaries managed, however, in the following period to preserve, consolidate and manage the freedom gained with so many sacrifices.

Key words: revolutionaries, Securitate, Miliție, Armata, power management, communist nomenclature.

Valul schimbărilor revoluționare ajunge și la Buzău

„În ciuda cenzurii dictatorului, «toată lumea știa» de schimbări”. Deși exagerat, acest titlu al unui articol din 29 decembrie apărut în *International Herald Tribune* care prezenta faptul că cenzura comunistă avea breșe ce au permis relevarea informațiilor cu privire la evenimentele ce se declanșase la Timișoara și la reacția regimului, are un anumit grad de veridicitate atunci când „toată lumea” se referă la revoluționari, iar cei din Municipiul Buzău nu au fost o excepție. Cei mai mulți dintre aceștia au aflat despre represiunea din orașul de pe Bega din cadrul emisiunilor posturilor de radio occidentale *Vocea Americii* și *Radio Europa Liberă*.¹ Buzoienii au aflat despre cele întâmplate la Timișoara și, apoi, de la București, din seara de 21 decembrie, și din alte surse. Prin natura serviciului pe care îl aveau, o parte dintre revoluționari au aflat despre revolta timișorenilor prin intermediul colegilor de serviciu.² Alții au

¹ „Luând cunoștință de evenimentele ce se petreceau în țară de la postul de radio Europa Liberă.” Arhiva Secretariatului de Stat pentru Recunoașterea Meritelor Luptătorilor Împotriva Regimului Comunist Instaurat în România în Perioada 1945-1989 (în continuare denumită Arhiva SSPR), dosar nr. 1.910, Damian Constantin, f. 40; „Despre evenimentele din Timișoara auzisem prin intermediul emisiunilor difuzate la posturile de Radio Europa Liberă, cât și la Vocea Americii.” *Ibidem*, dosar nr. 20.091, Dârja Octavian, f. 9; „Radio Europa Liberă ne anunța încă din 16 dec. 89 că la Timișoara frații noștri au reușit și că trebuie să ne alăturăm lor pentru a obține victoria finală asupra comunismului și a dictatorului Nicolae Ceaușescu, să oprim astfel masacrul de la Timișoara unde frații noștri erau uciși și răniți pentru idealul nostru comun Libertatea.” *Ibidem*, dosar nr. 2.145, Simion Georgică, f. 39; „Aflasem despre evenimentele petrecute la Timișoara prin intermediul postului Radio Europa Liberă.” *Ibidem*, dosar nr. 2147, Moisac Stelian, f. 29; „Am aflat despre evenimentele de la Timișoara în perioada în care se desfășurau, respectiv 16-20.12.1989, ascultând postul de radio Europa Liberă.” *Ibidem*, dosar nr. 13.777, Dan Corneliu, f. 13; „Începând cu data de 16 decembrie 1989, ascultând radiourile Radio Europa Liberă și Vocea Americii despre începerea unei revolte la Timișoara, le-am spus colegilor că sfârșitul lui Ceaușescu este foarte aproape.” *Ibidem*, dosar nr. 1.294, Poșircă Nicolae, f. 48.

² „În zilele de 18-20 decembrie 1989 am stat la serviciu în Centrala Telefonică Interurbană,

aflat prin intermediul unor persoane care intraseră în contact direct cu ceea ce se întâmplase în orașul de pe Bega.³ Iar despre cele întâmplate la București buzoienii au aflat, printre altele, și de la Ion Vasile⁴ și Mărgărit Vasile,⁵ care fuseseră martori la acțiunile represive ce au avut loc în capitală în seara zilei de 21 decembrie. Pentru o parte a revoluționarilor din Buzău ceea ce se întâmplase în București, a fost interpretat drept „detonatorul care a declanșat valul mișcărilor de masă ce aveau să răstoarne comunismul.”⁶

Declanșarea protestelor de la Timișoara și București a activat simțămintele anti-regim în anumite cercuri anticomuniste din oraș, care aveau informații și despre încercarea de revoltă de la Iași din 1987, dar care rămăneau în expectativă, discutând „fără intenția de a face ceva” și fără a-și imagina că va exista o răsturnare a „dinastiei Ceaușescu” după eșecul mișcării studentești de la Iași din 14 februarie 1987.⁷

Primele mișcări ale buzoienilor împotriva regimului comunist au început, conform mărturiilor, în seara de 21 decembrie 1989. O parte a angajaților din cadrul Direcției Județene de Poștă și Telecomunicații, care atât ca urmare a informațiilor receptate prin intermediul posturilor de radio străine, cât și a știrilor furnizate de către colegii din cadrul rețelei naționale de Poștă și Cuminicații aveau cunoștință de evenimentele și represiunea de la Timișoara și au conceput un plan de anunțarea a locuitorilor Municipiului Buzău despre cele întâmplate în orașul de pe Bega și au decis să organizeze și să declanșare o manifestație de protest similară celei începute de timișoreni.

singurele lucruri pe care le puteam afla fiind de la postul de Radio Europa Liberă și de la colegii din centralele interurbane din județele alăturate Timișului.” *Ibidem*, dosar nr. 13805, Ionescu Emil, f. 21.

³ „În jurul orei 10:30(22 dec.) s-a prezentat la mine o cunoștință pe nume Cizmașiu Alexandru, foarte revoltat de cele văzute la Timișoara în data de 16-18 decembrie și de cele relatate de radio occidentale în noaptea de 21 decembrie 1989.” *Ibidem*, dosar nr. 2.298, Negoescu Vasile, f. 11-12; tot prin intermediul lui Cizmașiu află despre represiunea de la Timișoara și Lascăr Tudorel, cf. *Ibidem*, dosar nr. 478, Lascăr Tudorel, f. 10.

⁴ „În ziua de 21 decembrie m-am aflat întâmplător în București și am asistat la acțiunile care au avut loc în centrul orașului în jurul orei 16:00.” *Ibidem*, dosar nr. 2.137, Ion Vasile, f. 23.

⁵ „În ziua de 21 decembrie 89, mă aflu în București în vederea redactării unor materiale dedicate poetului Nichita Stănescu, material care apărea în publicația locală „Viața Buzăului”. În jurul orei prânzului (14:00) mă aflu în Piața Romană, când mitingul care avusese loc la Sala Palatului se încheiase dezastros pentru dictatorul Nicolae Ceaușescu. Atunci, întâlnindu-mă cu câțiva foști elevi de-ai mei din orașul Buzău, studenți la ASE, am luat parte la cererea lor la manifestațiile anti-ceaușiste. Intervenția grosolană a organelor de Securitate împotriva noastră, precum și gestul lor de curaj în clipa în care urma să fiu urcat într-un autotren, m-au salvat de la a fi transportat la Jilava.” *Ibidem*, dosar nr. 1, Mărgărit Vasile, f. 21.

⁶ *Ibidem*, dosar nr. 2.313, Vasile Sburan, f. 70.

⁷ Arhiva Institutului Revoluției Române din decembrie 1989 (în continuare Arhiva IRRD), Fond IV/ 217, interviu realizat cu Iosef Constantin, la data de 19.07.2019.

Astfel, în seara zilei de 21 decembrie, aceștia, împreună cu un grup de tineri, au manifestat în fața Comitetului de Județean de Partid, scandând lozinci împotriva conducerii lui Ceaușescu și a comunismului. Totodată, cu această ocazie, celor prezenți le-au fost împărtășite informațiile despre Timișoara pe care le cunoșteau cei din cadrul Direcției de Telecomunicații și Poștă. Zona din Piața Dacia era păzită de către Armată, și membrii ai Miliției, care i-au apostrofat, lovit și alungat din Piață pe cei care protestau. O parte dintre cei care au manifestat au fost reținuți de către forțele de Miliție, iar o altă parte au reușit să se refugieze, împreună cu grupul de la Poștă și Telecomunicații, într-o clădire din Bd. Nicolae Bălcescu, care se afla în apropierea Palatului Comunal, sediul Comitetului Județean de Partid. Deși urmăriți de cadre ale Miliției, cei care au reușit să fugă sau întors în centrul orașului, după ce au trecut prin spatele curții Centralei telefonice 7D și prin strada Democrației. Reveniți pe platoul din fața Palatului Comunal, protestatari au fost din nou luați la bătaie de către forțele de ordine, reușind să se refugieze, aproximativ pe la miezul nopții, în clădirea telefoanelor, unde au rămas ascunși, la subsolul clădirii, până în dimineața zilei de 22 decembrie.⁸

A existat, se pare, și o încercare de mobilizarea a buzoienilor în Piața Dacia, prin intermediul unor materiale tipărite, pentru declanșarea unei manifestații „anti-Ceaușescu” în data de 24 decembrie.⁹

Evenimentele din București din seara zilei de 21 Decembrie 1989 au avut repercusiuni asupra întregului sistem de salvagardare a regimului comunist. La Buzău, în noaptea de 21 spre 22 decembrie, în jurul orei 3-3:30, ca urmare a informațiilor privind evenimentele ce aveau loc în Piața Universității, colonelul Constantin I. Vișoiu, Inspector șef al Inspectoratului Județean de Securitate, a convocat o ședință cu toți șefii unităților subordonate, în timpul căreia a solicitat întărirea dispozitivului de apărare din jurul Comitetului Județean de Partid și al celui municipal atât cu forțe din cadrul miliției, cât și cu forțe din partea unităților de pompieri. În acest sens a dispus ca toate mașinile de intervenție ale pompierilor să fie alimentate cu apă și pregătite

⁸ Arhiva SSPR, dosar nr. 13805, Ionescu Emil, f. 28-29. Conform declarației lui Călin Mircia, nu angajații de la Poștă și Telecomunicații au declanșat protestele din seara de 21 ci sau alăturat unor grupuri de tineri, contribuind la aceasta: „Pe 21 decembrie, noaptea, câteva grupuri de tineri, puțini la număr, scandau lozinci împotriva lui Ceaușescu și despre Timișoara pe străzile din centrul orașului. Atunci domnul Ionescu Emil a hotărât că trebuie să ne alăturăm și noi acelor grupuri și să ne facem și mai auziți. Am fost alergați de milițieni de câteva ori, dar reușeam să ne ascundem în clădirile telefoanelor unde lucram la subsolul acestora.. când milițienii au arestat pe unii dintre tineri, acesta a promis că va face totul ca a doua zi să se afle de arestarea acestora.” Declarație Călin Mircia, *Ibidem*, f. 39.

⁹ „În același timp, am contribuit la aducerea la cunoștința celor prezenți a unor materiale care chemau la o demonstrație „anti-Ceaușescu” în Piața Daciei, pentru ziua de 24 decembrie 1989.” Arhiva SSPR, dosar nr. 2.140, Ghețu Călin, f. 31.

pentru o eventuală intervenție împotriva unor posibili demonstranți ce ar fi putut apărea în zonele aflate sub pază. De asemenea, celor prezenți la întâlnire li s-a comunicat că vor fi sprijiniți și de formațiunea antitero a Securității, care avea în dotare și două ABI-uri. În cadrul acestei întâlniri, maiorul Duican Gheorghe, prim adjunct al șefului Miliției Județene, și Comandantul unităților de pompieri, colonelul Boloangă Gheorghe, au refuzat executarea ordinului, mai mult au raportat că vor retrage din dispozitive chiar și efectivele deja existente.¹⁰ În cursul dimineții, ora 9-9:30, a avut loc o nouă ședință în timpul căreia, iarăși, ordinele colonelului Constantin Vișoiu de a ocupa Piața Dacia și a apăra Comitetul Județean de Partid – rămas fără pază în urma retragerii trupelor, au fost refuzate de către maiorul Duican Gheorghe și colonelul Boloangă Gheorghe.¹¹ În urma acestei decizii, maiorul Duican a fost amenințat de către Ilie Merce,¹² Șeful Securității care i-a spus: „Dacă nu cădem, știi ce te așteaptă pe tine și familia ta, glonțul.”¹³ Această nouă ședință a fost convocată ca urmare a „Precipitării evenimentelor din București și a faptului că în Piața Centrală (Dacia) din Buzău începuseră să-și facă apariția zeci de persoane.”¹⁴ De altfel, încă din dimineața zilei de 17 decembrie, lucrătorii din cadrul Inspectoratului Județean de Miliție Buzău au fost anunțați de către colonelul Ionică Ion de intrarea în vigoare a situației nr. 2., ce consta în executarea permanenței la comanda Miliției Județene de către o treime din

¹⁰ Arhiva SSPR, dosar nr. 289, Duican Gheorghe, f. 11.

¹¹ *Ibidem*, f. 12.

¹² Ilie I. Merce: „1 iulie 1986 – 11 ianuarie 1990 Încadrat în Securitate la 1 august 1961, în urma absolvirii cursului de doi ani al Școlii Militare de Ofițeri de Securitate - Băneasa. Anterior: locțiitor al șefului Direcției I Informații Interne (noiembrie 1984 – iulie 1986), șef serviciu în cadrul aceleiași direcții (iunie 1981 – noiembrie 1984), ofițer instructor 1 la Serviciul Independent Cadre și Învățământ al D.S.S. (octombrie 1978 – iunie 1981), profesor la Școala Militară de Ofițeri Activi a M.I. (decembrie 1968 – septembrie 1978), ofițer 2, apoi ofițer 1 în cadrul Direcției a III-a Informații Interne, apoi al Inspectoratului de Securitate al Municipiului București (septembrie 1966 – decembrie 1968) și asistent, apoi ofițer 2 la Școala M.A.I. nr. 1 (august 1961 – septembrie 1966). Trecut formal în rezervă, de la 11 ianuarie 1990, a fost rapid reintegrat în structurile nou formatului S.R.I., pentru a fi transferat, din septembrie 1990, la Ministerul de Interne, unde a fost numit locțiitor al comandantului Școlii Militare Superioare de Ofițeri nr. 1, redenumită apoi Academia de Poliție „Al. Ioan Cuza” (septembrie 1990 – februarie 1992), pentru ca, de la 18 februarie 1992, să fie transferat înapoi la S.R.I., unde a continuat să-și aducă indispensabilele sale servicii până în cursul anului 1996” - Florica Dobre (coord.), *Membrii C.C. al P.C.R. 1945-1989. Dicționar*, București, Editura Enciclopedică, 2004, Consultat la <http://www.cnsas.ro/documente/2004%20-%20Membrii%20CC.pdf>.

¹³ Arhiva IRRD, Fond IV/ 217, interviu realizat cu Duican Gheorghe la data de 19.07.2019.

¹⁴ Arhiva SSPR, dosar nr. 289, Duican Gheorghe, f. 11, f. 12.

efectiv, consemnate în unitate.¹⁵ Au fost activate și forțele din cadrul Gărzilor Patriotice. În cadrul unor întreprinderi din municipiu paza a fost dublată de către membrii Gărzilor, care patrulau în uniforme specifice.¹⁶

Comitetul Județean de Partid nu a rămas în prima parte a zilei de 22 decembrie fără apărare. Conform mărturiilor, trupe ale miliției dotate „cu armament de foc”¹⁷ încă acționau în zona Pieței Dacia. Pe lângă acestea se aflau și trupe de Gărzile Patriotice, conduse de căpitanul Radu Aurelian, dar și, conform mărturiilor, trupe ale Armatei.¹⁸ Toate acestea, cu excepția Gărzilor Patriotice, au fost retrase abia în jurul prânzului.¹⁹

Persoanele aflate pe platoul din fața Palatului Comunal au fost împiedicate inițial să se coaguleze în grupuri²⁰, fiind somate să se disperseze²¹ și să nu formeze grupuri alcătuite din mai mult de două persoane.²² O primă încercare de asalt asupra Palatului s-a realizat în jurul orei 10. Grupul de aproximativ zece persoane a fost repede împrăștiat de către forțele de miliție. Locotenentul major ce comanda plutonul i-a amenințat pe manifestanți cu

¹⁵ *Ibidem* f. 11. Situația nr. 2 a intrat în vigoare odată cu ordinul numărul 275 al ministrului de Interne, Tudor Postelnicu: „Se introduce în toate unitățile Ministerului de Interne situația nr. 2 deoarece au apărut unele situații neprevăzute...” Ordinul fusese semnat de către general-maiorul Gheorghe Dănescu. La Timișoara ordinul a fost primit la data de 16.12.1989. Apud. <http://www.memorialulrevolutiei.ro/index.php?page=revista-on-line/memorial-5/ordinele>.

¹⁶ „Din câte îmi amintesc, începând cu data de 20.12.1989, din dispoziția directorului întreprinderii (Întreprinderea de sârmă și produse din sârmă), paza obiectivelor din incinta fabricii a fost dublată de către membrii Gărzilor patriotice ale întreprinderii aflați sub comanda lui Bălan și Savciuc. Am efectuat de pază îmbrăcați în uniforme specifice Gărzilor Patriotice.” *Ibidem*, dosar nr. 15.631, Gheorghe Dumitru.

¹⁷ „În ziua de 22 decembrie – orele 10:00, am mers în oraș presimțind că trebuie să se întâmple ceva. Aici, în jurul Palatului Comunal, unde își avea sediul aparatul de stat al lui Ceaușescu, erau numeroase cadre ale poliției care aveau în dotare armament de foc.” *Ibidem*, dosar nr. 1.910, Damian Constantin, f. 41.

¹⁸ „Pe 22 decembrie 1989, după prânz și după ce dictatorul am auzit că a fugit cu elicopterul, m-am dus în Piața Daciei. Am început scandările alături de alți revoluționari și am atacat intrările din palatul Comunal. La început, armata s-a opus, cedând în cele din urmă presiunii.” *Ibidem*, dosar nr. 13.805, Ionescu Emil, f. 29.

¹⁹ „Atunci când a început retragerea milițienilor din Palat și din zonă, am pătruns împreună cu alți...” Arhiva SSPR, dosar nr. 2.417, Miriță George, f. 45.

²⁰ „Pe 22 decembrie, adunându-ne pe platoul din fața Palatului, am fost alungați și destrămați de poliție că nu aveam voie să facem grup mai mulți de doi inși.” *Ibidem*, dosar nr. 2.298, Negoescu Vasile, f. 31.

²¹ „Ajungând în piața Daciei am fost întâmpinați de către organele de ordine, care luaseră poziții de apărare a consiliului și care ne-au somat să ne dispersăm și să nu mai stăm în grupuri.” *Ibidem*, dosar nr. 478, Lascăr Tudorel, f. 21.

²² „A doua zi, pe 22 decembrie, adunându-ne pe platoul din fața Palatului, am fost alungați și destrămați de poliție că nu avem voie să facem grup mai mulți de doi inși.” *Ibidem*, dosar nr. 2.298, Negoescu Vasile, f. 31.

pistolul și i-a amenințat că „ne arestează și că nu vom mai vedea lumina zilei în veci.”²³ Amenințați și îndepărtați din Piața Dacia, o parte dintre cei care se aflau în zonă, au încercat să găsească alte persoane care „să facă același pas” cu ei, mergând prin baruri și restaurante pentru a crea o masă critică de oameni cu care să ia cu asalt Comitetul Județean de Partid. Nu toate încercările s-au dovedit a fi fructuoase. Cei care încercau să convingă oamenii să protesteze au fost refuzați de foarte multe persoane și au fost făcuți „nebuni.” Perseverența a adus, însă, câștig de cauză. Astfel că numărul celor care s-au alăturat acestora a început să crească.²⁴ În jurul orei 10 au început să se formeze mici grupuri de persoane care discutau despre cele ce se întâmplase în Timișoara și București²⁵, iar în jurul prânzului, numărul acestora a început să se mărească, cei mai mulți dintre cei prezenți discutând despre „sinuciderea” generalului Vasile Milea.²⁶

În timp ce grupuri firave se formau în fața Palatului Comunal, în unele fabrici din municipiu aveau loc întruniri de înfierare a demonștrărilor din Timișoara. Printre cei care țineau discursuri în fața muncitorilor se numărau cadre de conducere, dar și persoane necunoscute angajaților.²⁷

Pentru a surprinde loialitatea muncitorilor buzoieni față de regimul condus de Nicolae Ceaușescu, la Buzău fusese trimisă o echipă de televiziune de la Redacția de tineret, condusă de Aurelia Tescaru. Echipă care nu a achiesat la ordinele primite ci s-a alăturat revoluționarilor, comunicându-le tinerilor de la Casa de tineret informațiile pe care aceasta le avea în legătură cu cele întâmplate la Timișoara.²⁸

O nouă încercare de asalt asupra Palatului Comunal a avut loc după anunțul sinuciderii generalului Vasile Milea. Această tentativă de pătrundere în Consiliu Județean a fost respinsă, însă, de către forțele de ordine.²⁹

²³ *Ibidem*, dosar nr. 2.298, Negoescu Vasile, f. 12.

²⁴ *Ibidem*, dosar nr. 478, Lascăr Tudorel, f. 21.

²⁵ „În ziua de 22 decembrie 1989, pe la ora 10 eram în fața Palatului, mici grupuri discutau, cetățenii erau mai agitați, parcă se aștepta ceva.” Arhiva SSPR, dosar nr. 3.201, Pandelescu Gh. Emanoil, f. 36.

²⁶ *Ibidem*, dosar nr. 2.298, Negoescu Vasile, f. 12.

²⁷ „În data de 22 dec. mă aflam la fabrica de ulei Buzău unde lucram ca lăcătuș mecanic. La un moment dat, în jurul orei 11:30- 12, am fost strânși în atelierul mecanic muncitori din 2 secții pentru a ni se prezenta actele de vandalism ale semenilor noștri de la Timișoara. Vorbitorii erau directorul fabricii și un secretar de partid pe care nu l-am cunoscut niciodată.” *Ibidem*, dosar nr. 2.923, Coman Gheorghe, f. 27.

²⁸ „În data de 21 decembrie 1989, la Buzău se afla o echipă a Televiziunii Române, condusă de redactorul Aurelia Tescaru, pentru a realiza materiale prin care să fie «înfierate» evenimentele de la Timișoara.” *Ibidem*, dosar nr. 2.140, Călin Ghețu, f. 29.

²⁹ „Întăriți de știrea trăsnet din acel moment de moartea generalului Milea, care ne-a enervat la maxim, am năvălit și am forțat intrarea în Consiliu de partid. În prima fază am fost respinși.” *Ibidem*, dosar nr. 478, Lascăr Tudorel, f. 21.

Atmosfera din Piața Daciei era tensionată și încărcată. Treptat au apărut, la început „înfundat”, iar apoi din ce în ce mai tare, primele sloganuri: „Jos comuniștii!”, „Moarte comuniștilor!” Odată cu acestea scandări s-au instalat și primele sentimente de frică. În Piață se afla o echipă a televiziunii care filma, iar cei prezenți considerau că aceasta este doar una printre multe altele care îi filmau pentru ca apoi cei care au participat la proteste să poată fi identificați.³⁰

Începutul protestelor revoluționare

Ieșirea masivă în stradă a buzoienilor s-a datorat, în principal, informațiilor prezentate de către televiziunea națională³¹ și radio³². Unii au

³⁰ *Ibidem*, dosar nr. 2.923, Coman Gheorghe, f. 28.

³¹ „În ziua de 22-12-1989, imediat după comunicatul de la TV, am plecat din clădirea telefoanelor și am intrat în Palatul Primăriei.” *Ibidem*, dosar nr. 2297, Topcian Costel, f. 50; „Imediat după anunțarea fugii dictatorului N. Ceaușescu am plecat în Piața Daciei.” *Ibidem*, Hanganu Ion, 1439, f. 17; „În dimineața zilei de 22 decembrie 1989, imediat după comunicatele date la radio și TVR, referitoare la fuga dictatorilor, aflându-mă la servicii (IUT Buzău) – actualmente (BETA SA) – am format un grup de aproximativ 20 de persoane pe care le-am condus la Palatul Comunal Buzău.” *Ibidem*, dosar nr. 2147, Moisac Stelian, f. 36; „În ziua de 22 decembrie 1989, după declanșarea revoluției la București și ocuparea postului național de televiziune, am participat la manifestația de bucurie din Piața Daciei.” *Ibidem*, dosar nr. 1952, Măxim Marcel, f. 32; „În ziua de 22-12-1989, în urma comunicatului prezentat la televizor am plecat de acasă și m-am îndreptat spre Palatul Comunal Buzău. Când am Ajuns în fața Palatului am observat că începuseră să se adune oameni în jurul Palatului scandând diferite lozinci antiprezidențiale și anticomuniste.” *Ibidem*, dosar nr. 2.675, Drăghici Dumitru, f. 37; „În data de 22 decembrie, după ce am văzut ce s-a întâmplat în alte localități din țară și la București, la televiziune, am mers în centrul orașului Buzău, pe platoul din fața Palatului Comunal, unde erau adunate mai multe persoane care scandau lozinci anticomuniste și anti ceaușiste și își manifestau bucuria.” *Ibidem*, dosar nr. 13.770, Ciucu Gheorghe, f. 5; „După apariția grupului de revoluționari la televizor în jurul orei 12:30 prezent în fața Comitetului județean împreună cu încă 200-300 de oameni.” *Ibidem*, dosar nr. 3.237, Știrbu Paul, f. 27.

³² „Pe data de 22 decembrie 1989, aflându-mă în mașină, am auzit la radio că televiziunea a fost ocupată. M-am îndreptat către Casa Albă, de unde am luat un steag, i-am tăiat stema și, însoțit de câțiva prieteni, m-am îndreptat spre Palatul Comunal.” *Ibidem*, dosar nr. 2.136, Lionel Zosmer, f. 12; „La orele prânzului, când a anunțat la Radio că familia Ceaușescu a fugit cu un elicopter, la un moment dat toți am sărit de bucurie că o să scăpăm de comunism.” *Ibidem*, dosar nr. 1.458, Mărunțiș Nicolae, f. 25; „Auzind la Radio despre evenimentele ce se petreceau în București am considerat că este de datoria mea să-mi manifest solidaritatea cu demonstrații de la Buc. și Timișoara. În acest sens am adunat un grup de 10-15 persoane, am mers în zona Palatului Comunal unde își avea sediul fostul comitet de Partid.” *Ibidem*, dosar nr. 13.777, Dan Corneliu, f. 40; în ziua de 22 dec. 89, mă aflam cu mașina pe care lucram în serviciu și, aflând de la radio de evenimentele de la București și dându-mi seama că în sfârșit se va întâmpla minunea, căderea dictatorului și a comunismului, am venit în jurul Palatului Comunal, fostul sediu al Comitetului Județean de Partid.” *Ibidem*, dosar nr. 14.913, Șerban Ioan, f. 32; „Astfel, o dată cu semnalul auzit la radio în ziua de 22 dec, ora 12:20, am pornit spre centrul Municipiului Buzău, spre Palatul Comunal.” *Ibidem*, dosar nr. 1834, Șerbănescu Gheorghe, f. 30; „La data respectivă venisem din cursă în jurul orei 12:00 și eram în biroul Șefului transport, Mihalache Paul. În momentul când s-a anunțat la aparat că a fugit Ceaușescu, am plecat val-vârtej, împreună cu alți tineri, cu mașina proprietate personală, în

ieșit după ce au fost informați de către rude.³³ Aflați acasă, în trafic, la locul de muncă, sau în alte situații, buzoienii au reacționat la informațiile primite prin intermediul transmisiunilor de radio și televiziune, și, individual sau în grupuri, au ieșit pentru a protesta împotriva lui Nicolae Ceaușescu și a comunismului. Difuzarea cântecului „Deșteaptă-te române!”, nu a scăpat atenției celor care urmăreau postul național de radio. Acest gest a fost perceput ca o schimbare în cadrul conducerii comuniste.³⁴ Comunicatul privind sinuciderea generalului Vasile Milea³⁵ și anunțul privind părăsirea de către Nicolae Ceaușescu³⁶ și acoliții săi a clădirii Comitetului Central i-a determinat pe buzoieni să iasă masiv în stradă. Locul spre care s-au îndreptat cei mai mulți dintre aceștia a fost Piața Dacia, locul unde se afla Comitetul Județean al PCR.

Informațiile cu privire la momentul intrării revoluționarilor în Palatul Comunal nu sunt consensuale. Cele mai multe mărturii fixează momentul ocupării clădirii fostului Comitet Județean de Partid, după momentul anunțului la Televiziune a fugii lui Nicolae Ceaușescu.³⁷ Altele, însă, plasează momentul intrării în clădirea Palatului Comunal înaintea anunțului părăsirii de către N. Ceaușescu a clădirii Comitetului Central al PCR.³⁸

Piața Daciei.” *Ibidem*, dosar nr. 3.249, Eusebiu Pavel, f. 8.

³³ *Ibidem*, dosar nr. 20.091, Dârja Octavian, f. 9.

³⁴ *Ibidem*, dosar nr. 13.777, Dan Corneliu, f. 13.

³⁵ „Comunicatul din dimineața zilei de 22 decembrie 1989, cu privire la „sinuciderea” generalului Vasile Milea, a amplificat până la paroxism starea noastră de încordare și revoltă. Primele și cele mai vizibile efecte ale acestui simțământ au fost distrugerea a tot ceea ce înseamnă imaginea lui Ceaușescu (tablouri, cărți, fotografii) și a comunismului.” *Ibidem*, dosar nr. 2.140, Călin Ghețu, f. 30; „În ziua de 22 decembrie 1989, dimineața, mă aflu în cartierul „Poștei” din Municipiul Buzău, când am aflat că s-a anunțat moartea generalului Milea. În acel moment am avut sentimentul unei situații excepționale, presimțind că ceva deosebit de important se va întâmpla pentru noi toți, aflând de la radio „Europa Liberă” și de evenimentele de la Timișoara și de cele de la București din seara precedentă.” *Ibidem*, dosar nr. 2.674, Iancu Niculai, f. 9.

³⁶ Vestea fugii lui Nicolae Ceaușescu a fost primită cu bucurie, dar și cu rețineri: „La orele prânzului, când a anunțat la Radio că familia Ceaușescu au fugit cu un elicopter, la un moment dat toți am sărit de bucurie că o să scăpăm de comunism, mai erau unii care aveau funcții de conducere de partid care încercau să ne liniștească.” *Ibidem*, dosar nr. 1.458, Mărunțiș Nicolae, f. 25.

³⁷ „În jurul orei 14, am reușit împreună cu un grup de 100 de oameni de diferite caractere, intrarea în această instituție.” *Ibidem*, dosar nr. 1.910, Damian Constantin, Declarație de martor - Simion Georgică, f. 46; „La primele anunțuri date pe postul de radio și televiziune am pătruns în Palat împreună cu mai mulți oameni dornici de libertate și dreptate.” *Ibidem*, Damian Constantin, f. 41; „După orele 13:00 am intrat cu un grup masiv de cetățeni în sediul PCR.” *Ibidem*, dosar nr. 1.125, Neagu Ilie, f. 31; „În ziua de 22 decembrie 1989, după orele 12:30 – 12:45, am pătruns împreună cu alte grupuri de revoluționari în Palatul Comunal.” *Ibidem*, dosar nr. 1.952, Macsim Marcel, f. 17; *Ibidem*, dosar nr. 2.137, Ion Vasile, f. 23

³⁸ „Am intrat împreună cu mai mulți revoluționari în Palatul Comunal ce reprezenta Comitetul Județean de partid în data de 22-XII-1989, orele 11:50.” dosar nr. 1.910, Damian

Pătrunderea în Consiliu Județean de Partid s-a realizat fără incidente. În jurul prânzului, mulțimea adunată în fața Palatului Comunal a început să scandeze lozinci „anti prezidențiale” și „anticomuniste”³⁹. S-a scandat „Jos Ceaușescu!” și „Nu vă fie frică!”⁴⁰ și s-a ținut un moment de reculegere „pentru victimele de la București și Timișoara.”⁴¹ După retragerea dispozitivului de pază din zona Piața Dacia, o parte a manifestanților au format „un grup compact” și au încercat să forțeze porțile de acces în Palat. Aceștia nu au întâmpinat rezistență din partea membrilor Gărzii Patriotice, care erau înarmate, iar ușile au fost deschise chiar de către căpitanul acestora, Radu Aurelian, care s-a solidarizat cu revoluționarii.⁴² Deschiderea ușilor dinspre Piața Dacia de către comandantul Gărzilor Patriotice s-a realizat după ce o parte a revoluționarilor intrase în Palat prin intrarea dinspre bulevardul Nicolae Bălcescu, intrarea principală. Aceștia, împreună cu Radu Aurelian și încă alți doi ofițeri ai Comandamentului Județean al Gărzilor Patriotice, au deschis ușile dinspre Piață permițând celor aflați pe platoul din fața Palatului Comunal să pătrundă în sediul Comitetului Județean de Partid.⁴³ De remarcat este faptul că înspre Tribunalul Județean, intrarea principală, demonstranții au forțat un cordon de protecție alcătuit din trupe ale Miliției și Armatei, care, însă, nu i-a urmărit pe cei care au pătruns în sediu Comitetului Județean.⁴⁴ Momentele de bucurie ale celor care au intrat în Palatul Comunal au fost urmate de gesturi care reflectau atitudinea manifestanților față de Nicolae Ceaușescu și regimul pe care acesta îl conducea. Imediat după pătrunderea în clădirea în balconul Palatului a fost scos un drapel tricolor, fără stemă.⁴⁵

Încă din jurul orei 12, în Piața Dacia se vorbea despre desfășurarea unui miting împotriva lui Nicolae Ceaușescu și a regimului condus de acesta

Constantin, f. 7; „La propunerea unui număr însemnat dintre cei ce mă însoțeau, am fost desemnat să reprezint «tineretul buzoian» și astfel am intrat printre primii, la ora 11-11:30 în sediul Comitetului Județean al PCR.” *Ibidem*, dosar nr. 2.140, Ghețu Călin, f. 31; „În acel interval de timp în care m-am aflat în balcon s-a anunțat din rândul mulțimii fuga dictatorului Ceaușescu Nicolae din sediul Comitetului Central și s-a declanșat o stare de euforie.” *Ibidem*, dosar nr. 13.777, Dan Corneliu, f. 41.

³⁹ *Ibidem*, dosar nr. 2.675, Drăghici Dumitru, f. 37.

⁴⁰ *Ibidem*, dosar nr. 471, Vasile Gheorghe, f. 9.

⁴¹ *Ibidem*, dosar nr. 1.125, Neagu Ilie, f. 31; *Ibidem*, dosar nr. 13.770, Ciucu Gheorghe.

⁴² *Ibidem*, dosar nr. 1.910, Damian Constantin, Declarație de martor - Simion Georgică, f. 39-40.

⁴³ *Ibidem*, dosar nr. 471, Vasile Gheorghe, f. 9.

⁴⁴ *Ibidem*, dosar nr. 13.777, Dan Corneliu, f. 13.

⁴⁵ „Au fost momente de Bucurie și, în acest timp, împreună cu Lascăr Tudorel, Dan Manolescu, S. Ștefan și ofițerii din gărzile patriotice, am scos drapelul tricolor, fără stemă, la balconul Palatului.” *Ibidem*, dosar nr. 471, Vasile Gheorghe, ff. 9-10.

care urma să înceapă la ora 14.⁴⁶ Pentru a crește numărul celor aflați pe platoul din fața Palatului Comunal, care atunci nu depășea 200-300 de persoane,⁴⁷ cei care pătrunseseră în sediul Comitetului Județean au deci să iasă „pe străzi, în grupuri și să încurajăm populația să iasă pe străzi și să se organizeze și să păzească punctele strategice.”⁴⁸ O parte dintre revoluționari au mers la locurile de muncă și au reușit să-și determine colegii să iasă în stradă. Uneori acest gest a fost întâmpinat cu scepticism de către directorii unităților. Aceștia au cerut o confirmare din partea primului-secretar, care a confirmat acțiunea revoluționarilor, contribuind astfel la creșterea numărului revoluționarilor din Piața Dacia.⁴⁹ Luările de cuvânt de la balconul Palatului, de către persoane din „diferite categorii sociale”, au fost asociate mitingului,⁵⁰ de organizarea și desfășurarea acestuia, care urma să se aibă loc și în perioada următoare, avea să se ocupe, ca delegat din partea CJFSN, Vasile Gheorghe.⁵¹

Pentru majoritatea celor care au intrat în clădirea Comitetului Județean de Partid, structura acesteia era total necunoscută, ceea ce i-a determinat să acționeze dezorientat în interiorul acesteia.⁵² După intrarea sau format mici grupuri de persoane care fie se cunoșteau sau recunoșteau⁵³ între ele, fie erau total necunoscute.⁵⁴ Acestea au fost, inițial, cuprinse de o anumită teamă și nu vorbeau între ele.⁵⁵ Între grupurile intrate în Palat, unele erau interesate de preluarea puterii, altele erau preocupate de „distrugerea unor bunuri care reprezentau simboluri ale puterii comuniste.”⁵⁶

⁴⁶ *Ibidem*, dosar nr. 2.140, Călin Ghețu, ff. 31-32.

⁴⁷ *Ibidem*, dosar nr. 3.237, Știrbu Paul, f. 27.

⁴⁸ *Ibidem*, dosar nr. 1.458, Mărunțiș Nicolae, f. 8.

⁴⁹ Arhiva IRRD, fond IV/217, interviu realizat cu Iosef Constantin, la data de 19.07.2019.

⁵⁰ Arhiva SSPR, dosar nr. 1.125, Neagu Ilie, f. 31.

⁵¹ *Ibidem*, dosar nr. 471, Vasile Gheorghe, f. 11.

⁵² „La intrarea în Palat toți eram dezorientați”, *Ibidem*, dosar nr. 1.458, Mărunțiș Nicolae, f. 25.

⁵³ „M-am alăturat unui grup de persoane pe care le cunoșteam și într-adevăr erau niște oameni bine intenționați, cum ar fi: Ion Vasile, Ioniță Ghe., Mihnea Aurelian, Ghețu Călin, Șerbănescu Gheorghe și alții” *Ibidem*, dosar nr. 1.910, Damian Constantin, Declarație de martor - Simion Georgică, f. 46.

⁵⁴ „Odată intrați în Palat am pătruns în camera unde își avea biroul primul secretar al municipiului Buzău, Cotoi Simion, și l-am rugat să părăsească încăperea. Aici am făcut cunoștință cu o parte din oamenii care au pătruns în palat, dintre care pot enumera: Burada Petre, actualul senator Ion Vasile, Miriță George, Șerbănescu Gheorghe, Moise Mihai, Simion George, Ghețu Călin, persoane total necunoscute până la acea dată” *Ibidem*, dosar nr. 1.910, Damian Constantin, f. 40; *Ibidem*, dosar nr. 3.201, Pandeale Gh. Emanoil, f. 36.

⁵⁵ „Eram speriat. Nimeni nu vorbea în Palat. Ne priveam cu ochii holbați. Mici grupuri începuseră să discute. Unii se mai cunoșteau. N-am cunoscut pe nimeni.” *Ibidem*, dosar nr. 3.201, Pandeale Gh. Emanoil, f. 36.

⁵⁶ *Ibidem*, dosar nr. 13.777, Dan Corneliu, f. 40.

Simbolurile comuniste identificate în clădirea Palatului, precum și materialele de propagandă, au devenit ținta furiei revoluționarilor. Cărți, tablouri, steaguri și alte materiale ce aminteau de regimul Ceaușescu au fost aruncate de la balconul Palatului în Piața Dacia și apoi arse.⁵⁷

Nu toți cei care au intrat în Palatul Comunal vizau distrugerea propagandei comuniste sau îndepărtarea regimului comunist. O parte dintre aceștia, în special membrii ai etniei rome,⁵⁸ au început să fure sau să distrugă din bunurile ce se găseau în interiorul clădirii.⁵⁹ Printre cei intrați se aflau și persoane aflate în stare de ebrietate care au amplificat starea de haos inițială.⁶⁰ Acest fapt i-a determinat pe unii dintre revoluționari să se organizeze pentru a scoate din Comitetul Județean de Partid astfel de persoane, și pentru a stopa și preîntâmpina astfel de acțiuni.⁶¹

La intrarea revoluționarilor în clădirea simbol al regimului comunist din Buzău, Palatul Comunal, în ea se aflau încă „marea majoritate” a funcționarilor

⁵⁷ „Am luat tablourile și materialele de propagandă ale dictatorului și le-am aruncat de la balconul care dădea în piața Daciei.” *Ibidem*, dosar nr. 13.805, Ionescu Emil, f. 30; „Am început să strigăm lozinci democratice și anticomuniste și, părăsind balconul, am intrat în mai multe birouri de la etajul 1 de unde am adunat materiale de propagandă comuniste, pe care le-am aruncat în formă de dispreț pe ferestrele Palatului. *Ibidem*, dosar nr. 13.777, Dan Corneliu, f. 13; „Am înlăturat propaganda comunistă de pe pereții din birouri și de pe holuri, după care am aruncat tablourile și pancartele din balconul palatului în stradă, în uralele entuziasmate ale mulțimii.” *Ibidem*, dosar nr. 1.952, Macsim Marcel, f. 18.

⁵⁸ „Au pătruns foarte mulți țigani cu scop de jaf, distrugere și furturi.” *Ibidem*, dosar nr. 2.298, Negoescu Vasile, f. 13; „Am mers imediat în Piața Daciei, aici m-am întâlnit cu Mărunțiș Nicolae și am mers la Palat unde începuse un fel de debandadă, intraseră mulți țigani care aveau scopul să strice și să fure.” *Ibidem*, dosar nr. 1.457, Ene Constantin, f. 47; „Am participat la restabilirea ordinii în sediul Palatului, unde într-un moment au pătruns foarte mulți țigani cu scop de jaf, distrugere și furturi.” *Ibidem*, dosar nr. 2.298, Negoescu Vasile, f. 13; „Am pătruns în Sediul Comitetului Județean de Partid un grup de vreo 40-50 de persoane, luând atitudine cu persoanele cunoscute împotriva țăganilor și a altor huligani care urmăreau să distrugă și să fure bunuri lăsate fără pază de cei care părăsiseră clădirea în grabă.” *Ibidem*, dosar nr. 3.237, Știrbu Paul, f. 27.

⁵⁹ „La poartă nu se putea opri mulțimea, intrau și voiau să tragă toate tablourile și să strice, să sfărâme, cu mult greu am reușit să-i mai oprim. Văzând că nu mai găsesc pe nimeni, după aceea plecau.” *Ibidem* dosar nr. 3.202, Iliescu Virginica, f. 12. „Printre cei care au pătruns în sediul Comitetului Județean PCR, am constatat că se aflau și unii care nu participau la îndepărtarea lozincilor, tablourilor lui Ceaușescu, a altor mijloace de propaganda (care au fost aruncate în Piață, lângă statuie și li s-a dat foc). Aceștia începuseră să fure aparate de radio, piese de birou și altele, să spargă fișetele și să distrugă obiecte de artă. *Ibidem*, dosar nr. 471, Vasile Gheorghe, f. 10.

⁶⁰ *Ibidem*, dosar nr. 1.910, Damian Constantin, ff. 46-47.

⁶¹ „După pătrunderea în Comitetul de Partid Județean, am participat la epurarea și evacuarea din Comitetul de Partid a unor persoane rău intenționate, care erau puse pe jaf.” *Ibidem*, dosar nr. 478, Lascăr Tudorel, f. 22.

de partid,⁶² iar pe fața acelor dintre ei care se pregăteau să părăsească Palatul se putea citi frica.⁶³ Printre funcționarii care au rămas în Palat în timpul asaltului revoluționarilor s-a aflat și primul secretar, Simion Cotoi,⁶⁴ și secretata pentru probleme de propagandă al Comitetului județean de partid Buzău, Chioveanu Stela.⁶⁵ Primul secretar „s-a predat revoluționarilor, spunându-le că este de

⁶² „Era mare agitați și în Palat se găseau marea majoritate a fostei conduceri comuniste” Ibidem, dosar nr. 13.777, Dan Corneliu, f. 40; „În Palat se aflau toți membrii Comitetului Județean de Partid.” Ibidem, dosar nr. 14.913, Șerban Ioan, f. 33. Iliescu Virginica relatează contrariul: „Majoritatea dintre comuniști deja părăsise sediul prin ușa clădirii din spate. Revoluționarii au căutat peste tot, dar în Palat nu se mai aflau dintre cei mari decât fostul prim secretar, Simion Cotoi.” Ibidem dosar nr. 3.202, Iliescu Virginica, f. 11; o idee similară se regăsește și în declarația lui Vasile Gheorghe, Ibidem, dosar nr. 471, Vasile Gheorghe, f. 9.

⁶³ „Atunci am văzut frica pe fața funcționarilor care se grăbeau să plece și mi-am dat seama că schimbarea e iminentă.” Ibidem, dosar nr. 2.932, Coman Gheorghe, f. 28.

⁶⁴ Cotoi Simion (n. 21 ian. 1938, com. Lunca, jud. Mureș; d. 1995, com. Lunca, jud. Mureș) Membru al C.C. al P.C.R. (22 nov. 1984–22 dec. 1989). Studii: Școala Medie Tehnică pentru Produse Finite din Lemn Târgu Mureș (1955); Curs de partid de un an (1960–1961); Școala Superioară de Partid „Ștefan Gheorghiu” (1963–1966); Facultatea de Istorie, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj (1966–1970). Profesia de bază: tehnician industrializarea lemnului. Activitate și funcții: membru de partid din 1956; tehnician la IPROFIL Pâncota, jud. Arad (1955–1957); tehnician și secretar al Comitetului U.T.M. la Combinatul de Industrializare a Lemnului Reghin (1959–1960); instructor al Comitetului regional U.T.M. Mureș-Autonomă Maghiară (1961); prim secretar al Comitetului raional U.T.M. Toplița (1961–1963); membru al Comitetului regional U.T.M. Mureș-Autonomă Maghiară (1961–1963); membru supleant al biroului Comitetului raional de partid Toplița (1961–1963); instructor teritorial al Comitetului regional de partid Mureș-Autonomă Maghiară (1966–febr. 1968) ai al Comitetului județean de partid Mureș (febr. 1968–sept. 1974); secretar al Comitetului orășenesc de partid Reghin (sept. 1974–mart. 1975); prim-secretar al Comitetului orășenesc de partid și primar al orașului Reghin (mart. 1975–1978); membru supleant al biroului Comitetului județean de partid Mureș (din iun. 1975); secretar pentru probleme organizatorice al Comitetului județean de partid Mureș (1978–febr. 1986); instructor (febr.-12 mai 1986) și adjunct al șefului (12 mai-20 aug. 1986) la Secția Organizatorică a C.C. al P.C.R.; prim-secretar al Comitetului județean de partid și președinte al Comitetului executiv al Consiliului popular al județului Buzău (20 aug. 1986–22 dec. 1989). Distincții: „Ordinul Muncii” clasa a III-a – Florica Dobre (coord.), *Membrii C.C. al P.C.R. 1945-1989, Dicționar*, București, Editura Enciclopedică, 2004, Consultat la <http://www.cnsas.ro/documente/2004%20-%20Membrii%20CC.pdf>.

⁶⁵ Chioveanu Stela (n. BĂLAN) (n. 13 mai 1950, com. Breaza, jud. Buzău) Membru supleant al C.C. al P.C.R. (18 dec. 1982–24 nov. 1989 Studii: Școala Profesională de Poligrafie București (1965–1968) Școala Inter județeană de Partid de la Galați (1972–1973); Facultatea de Științe Politico Economice, Academia de Științe Social-Politice „Ștefan Gheorghiu”, curs fără frecvență; Cursul postuniversitar de sociologie, Academia de Științe Social-Politice „Ștefan Gheorghiu” (1985). Profesia de bază: culegător tipograf. Activitate și funcții: membru de partid din 1968; culegător tipograf (1968–1972) și secretar al organizației U.T.C. (1970–1972) la Secția Poligrafică Buzău; membru al Comitetului municipal U.T.C. și al Comitetului județean U.T.C. Buzău (1970–1972); instructor al Comitetului județean de partid Buzău (1973–1974); prim-secretar al Comitetului județean U.T.C. Buzău (1974–oct. 1984); membru al Biroului C.C. al U.T.C. (din 1974–în 1979); membru al biroului Comitetului județean de partid Buzău (în 1979); membru al Consiliului Național al F.D.U.S. (din 1980); secretar pentru probleme de propagandă al Comitetului județean de partid Buzău (oct. 1984–22 dec.

partea lor”, decizie adusă imediat la cunoștința celor din fața Palatului.⁶⁶

Atitudinea revoluționarilor față de primul secretar a cunoscut două etape. Căutat și găsit în biroul său, la etajul 1, ascuns într-un dulap⁶⁷ și având o armă asupra sa,⁶⁸ Simion Cotoi, a fost, într-o primă etapă, colaborator al revoluționarilor, ca apoi, în urma unor acțiuni ce au creat suspiciuni, să fie reținut sub arest.

După descoperirea acestuia, fostul prim secretar al județului a fost folosit pentru a demonstra mulțimii aflate în Piața Daciei că fosta nomenclatură era în acele momente lipsite de prerogativele puterii. Acesta a fost scos în balconul din Palatul Comunal de către revoluționari și i s-a recomandat să se adreseze mulțimi din Piață. Scuzele adresate revoluționarilor pentru nemulțumirile acestora nu l-au scutit de huiduieli, atmosfera din fața Palatului devenind mai zgomotoasă după intervenția acestuia.⁶⁹

Mulți dintre cei aflați pe platoul din fața Comitetului județean, dar și dintre cei care pătrunseseră în Palatul Comunal, doreau să se răzbune

1989). Deputat în M.A.N., ales în circ. elect. Balta Albă, jud. Buzău (1980–1985); membru al Grupului Parlamentar Român pentru Securitate și Cooperare în Europa și al Comisiei pentru politica externă și cooperarea economică internațională a M.A.N. (din 1 apr. 1980). Distincții: „Ordinul Muncii” clasa a III-a.” *Ibidem*; „Personal, am luat-o și adus-o din biroul acesteia, pe secretara cu probleme de propagandă a Comitetului Județean de Partid și am dus-o în biroul primului secretar, unde a fost preluată de revoluționarii aflați acolo.” Arhiva SSPR, dosar nr. 1.903, Hanganu Ion, f. 16.

⁶⁶ *Ibidem*, dosar nr. 2.298, Negoescu Vasile, f. 32.

⁶⁷ „Urcând la etajul 1, l-am găsit pe prim-secretar într-un birou, ascuns într-un dulap. Precizez că în momentul gând l-am găsit era singur, ceilalți revoluționari căutând în alte birouri.” *Ibidem*, dosar nr. 13.777, Dan Corneliu, f. 41.

⁶⁸ „Împreună cu un grup de revoluționari am pătruns în sediul CJP și am ajuns la biroul primului secretar de partid al județului Buzău al PCR, unde am căutat să îl convingem să nu folosească arma pe care o avea supra sa.” *Ibidem*, dosar nr. 2.914, Manolescu Dan Constantin, f. 41.

⁶⁹ „Împreună cu dr. Ion Vasile i-am impus fostului Prim Secretar, Simion Cotoi să iasă în Balconul Palatului să-și expună poziția față de schimbarea politică ce era pe cale să se înfăptuiască în acel moment (...) Urcând la etajul 1, l-am găsit pe prim-secretar într-un birou, ascuns într-un dulap. Precizez că în momentul gând l-am găsit era singur, ceilalți revoluționari căutând în alte birouri. În continuare l-am forțat pe acesta să mă însoțească, luându-l de mână și, împreună cu mai mulți revoluționari, printre care doctorul Ion Vasile și maiorul Radu Aurelian, l-am scos pe acesta în balcon pentru a vorbi mulțimii și pentru a le arăta că nu mai are nicio putere. Îmi amintesc că la îndemnul nostru acesta a vorbit mulțimii, cerându-și scuze pentru nemulțumirile acestora, ocazie cu care a fost huiduit de toți cei din piață, care deveniseră tot mai zgomotoși.” *Ibidem*, dosar nr. 13.777, Dan Corneliu, f. 41. O altă mărturie pledează pentru o situație contrară, aceea în care lui Simion Cotoi nu i s-a permis să se adreseze revoluționarilor. Este posibil ca fostul prim secretar să fi încercat să se adreseze încă odată mulțimii. „La un moment dat, primul secretar Cotoi a vrut să vorbească mulțimii, dar, împreună cu colegul meu de servicii, Ionescu Emil, l-am tras în balcon și i-am spus că nu mai are niciun drept acuma, că altfel va lua bătaie.” *Ibidem*, dosar nr. 2.297, Topcian Costel, f. 51.

pe fostul prim secretar, iar unii chiar să îl linșeze, alături de alți activiști de partid.⁷⁰ Această ultimă atitudine păstrându-se pentru un timp îndelungat și având o anumită constanță.⁷¹ Însă, nu doar primul secretar a fost vizat de amenințări, conform mărturiei doctorului Ion Vasile „Unii revoluționari, mai agitați, propuneau suprimarea fizică a tuturor factorilor de putere: comitet județean de partid, miliție, securitate”, și aceasta „cu vehemență.”⁷² Primul secretar nu a scăpat de acuze în cadrul întâlnirilor cu revoluționarii⁷³ și au existat încercări de admonestare a acestuia, care se apăra invocând faptul că nu făcuse rău nimănui.⁷⁴ Există și informații potrivit cărora, după descoperirea acestuia, fostul prim secretar a fost reținut de către revoluționari în subsolul palatului, acolo unde își aveau locația Gărzile patriotice.⁷⁵ Cu toate acestea, o parte dintre revoluționari au dorit să se folosească de fostul înalt funcționar comunist pentru a se face cunoscuți și pentru a controla situația.⁷⁶

În tot acest timp balconul Palatului se transformase în tribuna revoluționarilor. Prin acesta se perindau diferite persoane care lua cuvântul cerând celor din Piață să se alăture celor care doreau răsturnarea regimului și a lui Ceaușescu, „să aibă încredere în armată, să nu săvârșescă acte reprobabile care să compromită revoluția, să apere obiectivele economice și sociale.”⁷⁷ S-a scandat pentru „Liberate!” și pentru solidaritate cu Timișoara.⁷⁸ Intervențiile acestora erau fie ovaționate, fie primite cu indignare.⁷⁹ Agitația și zgomotul creat de un număr din ce în ce mai mare de buzoieni făcea imposibilă transmiterea

⁷⁰ „Dându-și seama că în Palat, sediul Comitetului Județean de Partid, au intrat și oameni rău voitori, răzbunători, a intrat și el, a calmat oamenii care voiau să-l linșeze pe domnul Cotoi și pe vechii activiști să-i scoată și să-i dea mulțimii adunate, au început să distrugă bunuri și să dea foc la hârtii.” *Ibidem*, dosar nr. 1.274, Curic Vasile, f. 32.

⁷¹ „În noaptea aceleași zile, au venit la Palat diferite delegații ale demonstranților din Piață, cerând capul fostului prim secretar.” *Ibidem*, dosar nr. 14.961, Burada Petre f. 35.

⁷² *Ibidem*, dosar nr. 2.137, Ion Vasile, f. 23.

⁷³ „Intrând în sediul Comitetului Județean, am dat de fostul prim secretar, Simion Cotoi, cerându-i socoteală de cele îndurate de noi în timpul regimului comunist.” *Ibidem*, dosar nr. 2,298, Negoescu Vasile, f. 12.

⁷⁴ „Despre Simion Cotoi. Unii căutau să-l bruscheze, dar acesta a vorbit cu noi, spunând că nu a făcut rău la nimeni.” *Ibidem* dosar nr. 3.202, Iliescu Virginica, f. 11.

⁷⁵ *Ibidem*, dosar nr. 1.458, Mărunțiș Nicolae, f. 8.

⁷⁶ „În acele momente eu l-am găsit pe fostul prim Secretar de atunci, Simion Cotoi, într-un birou ascuns și l-am reținut, iar împreună cu Radu Aurelian, Ion Vasile și alții am hotărât să îl folosim pentru a ne face cunoscuți și pentru a putea controla situația.” *Ibidem*, dosar nr.2.145, Simion Georgică, f. 38

⁷⁷ *Ibidem*, dosar nr. 1.274, Curic Vasile, f. 14-15.

⁷⁸ *Ibidem*, dosar nr. 13.805, Ionescu Emil, f. 30.

⁷⁹ „Din balconul primului secretar, de unde vorbea și Ceaușescu, acum vorbeau oameni, care erau huiduiții, unii, și aplaudați, alții.” *Ibidem*, dosar nr. 1.294, Poșircă Nicolae, f. 44.

mesajelor din cadrul balconului de la Palat. Această observație i-a determinat pe angajații din cadrul Direcției Județene de Poștă și Telecomunicații care se aflau în Palat să i-a legătura cu căpitanul Radu Aurelian căruia i s-a comunicat că la locul de muncă al acestora exista o stație de amplificare. Prima intervenție a căpitanului Radu Aurelian a fost sortită eșecului, directorul adjunct al Direcției Județene de Poștă și Telecomunicații refuzând predarea stației. Doar după intervenția personală a angajaților, însoțită de asigurări, l-a determinat pe directorul adjunct să achieseze la folosirea stației de către revoluționari. Aceasta a fost adusă și instalată în balconul Palatului de către angajații din telecomunicații, ajutați de civili, fapt ce a facilitat comunicarea dintre revoluționarii aflați în interiorul Palatului și cei din exterior.⁸⁰

Odată pătrunși în Palat, o parte dintre revoluționari au încercat să se organizeze „în vederea preluării puterii locale, inhibarea și paralizarea instituțiilor totalitare și a conducătorilor acestora.”⁸¹ Pentru a controla situația celor care intrau și ieșeau din Palat și pentru recunoaștere s-au emis legitimații, la început pătrate mici de hârtie albă, ștampilate pe loc cu efigia gărzilor patriotice, apoi legitimații tipărite. Tot atunci s-a decis și introducerea banderolelor tricolore ca semn de recunoaștere între revoluționari.⁸² S-au creat, apoi, câteva liste succesive cu reprezentanți ai noii puteri constituite în Palat.⁸³ Printre cei aflați pe liste, cu toată opoziția unora dintre revoluționari,⁸⁴ se aflau și câțiva nomenclaturiști. Astfel prima dintre aceste liste, realizată

⁸⁰ *Ibidem*, dosar nr. 2297, Topcian Costel, f. 5; „Împreună cu Topcian Costel, Oncel Gheorghe și Călin Mircia, am adus de la servicii stația de amplificare, am montat-o și am luat cuvântul.”, *Ibidem*, dosar nr. 13.805, Ionescu Emil, f. 30.

⁸¹ *Ibidem*, dosar nr. 2.137, Ion Vasile, f. 23.

⁸² *Ibidem*, dosar nr. 2.313, Vasile Sburlan, f. 71. Există și varianta conform căreia banderolele erau de culoare albă. Cele două nu se exclud. „În urma ședinței din sala 25, de lângă balcon, Consiliu nou format, în frunte cu dl. Cpt. Radu Aurelian, s-a luat măsura de menținerea pazei obiectivului și a ordinii, fiindu-ne date banderole albe pentru a ne recunoaște între noi.” *Ibidem*, dosar nr. 3.249, Eusebiu Pavel, f. 80; tot de banderole albe amintește și Iosef Constantin: „La mai puțin de două ore de la apel eram pe Platoul Dacia în fruntea grupului în uniforme, cu banderole albe la brațe și înarmați.” *Ibidem*, dosar nr. 1.460, Iosef Constantin, f. 39. În cadrul unui interviu acordat autorului, Iosef Constantin face precizarea că cei cu care a venit erau: „fără arme, fără bastoane fără absolut nimic”. Arhiva IRRD, fond IV/217, interviu realizat cu Iosef Constantin, la data de 19.07.2019. Tot Iosef Constantin face și observația că purtarea unor banderole albe a fost ideea directorului de la Contactoare, Cristian Haralambie Gonțescu., *Ibidem*.

⁸³ „Această listă s-a făcut de mai multe ori deoarece o parte dintre cei înscrși inițial au fost dezavuați de cetățenii adunați în fața comitetului județean de partid.” - Arhiva SSPR, dosar nr. 2.137, Ion Vasile, f. 23; *Ibidem*, dosar nr. 1.458, Mărunțiș Nicolae, f. 8.

⁸⁴ „Am fost cooptat în FSN de chiar actualul senator – dl. Ion Vasile și m-am opus categoric ca din FSN să facă parte foști comuniști care se aflau în Palat sau oameni care servise regimul dictatorului.” *Ibidem*, dosar nr. 1.910, Damian Constantin, f. 41.

în jurul orei 13:30, a fost citită din balconul Palatului⁸⁵ și o parte dintre cei aflați pe listă a fost agreată de mulțimea aflată în Piața Dacia, iar alta nu. Cei respinși au fost acuzați de colaborare cu sistemul comunist sau aparatul de represiune.⁸⁶ Momentul redactării primei liste a unui comitet provizoriu de conducere, din care au făcut parte aproximativ unsprezece membrii, a coincis cu decizia revoluționarilor de a-i comunica „primului secretar și celorlalți care mai erau cu el că nu mai pot exercita puterea pe plan local și că preluăm noi toată puterea și riscurile.”⁸⁷

Atmosfera din Palat a fost agitată. Schimbarea succesivă de liste a fost interpretată de unii dintre cei prezenți ca o situație haotică, în care exista doar mulțumirea care se datora atât abandonării de către vechea nomenclatură a puterii, cât și de posibilitatea „blamării” lui N. Ceaușescu.⁸⁸ La presiunea mulțimii din Piața Dacia,⁸⁹ care în jurul orei 17 ajunsese la câteva mii,⁹⁰ cei din Palat au început să se organizeze. Într-un cadru unde „era o gălăgie mare” în care „toată lumea țipa”⁹¹ în jurul orei 18,⁹² a fost constituit, „după multe tergiversări și păreri diferite”⁹³ un comitet provizoriu lărgit al CFSN. Lista cu numele membrilor acestui for de conducere a fost citită din balconul Palatului și din ea au fost eliminate numele a două persoane, care nu au primit acceptul popular.⁹⁴ Președinte provizoriu al CFSN a fost ales, cu unanimitate de voturi, căpitanul Radu Aurelian,⁹⁵ iar în funcția de vice-președinte dr.

⁸⁵ „La orele 13:30, împreună cu ceilalți participanți (...) am hotărât să formăm primul Consiliu al FSN, din care am făcut parte și eu. Listă pe care am făcut-o cu domnul Moise Mihai.” *Ibidem*, dosar nr. 1.458, Mărunțiș Nicolae, f. 8.

⁸⁶ „După această listă noi am anunțat-o pe balconul Primăriei și populația din fața primăriei a început să vocifereze că unii din această listă făcuse parte din aparatul de represiune.” *Ibidem*; *Ibidem*, dosar nr. 2.137, Ion Vasile, f. 23.

⁸⁷ *Ibidem*, dosar nr. 471, Vasile Gheorghe, f.10.

⁸⁸ „După câteva ore, în sala 24 s-a făcut o listă cu mai multe nume din care făceam și eu parte, era așa zisul comitet care înlătura o structură cu alta. Nimeni nu avea în acel moment habar de ceva, eram mulțumiți că cei din Palat fugiseră și că putem să îl blamăm pe Ceaușescu.” *Ibidem*, dosar nr. 2.923, Coman Gheorghe, f. 28.

⁸⁹ *Ibidem*, dosar nr. 2.145, Simion Georgică, f. 38

⁹⁰ Numărul celor din Piața Daciei era, la acel moment, de aproximativ 30.000. *Apud, Ibidem*, dosar nr. 471, Vasile Gheorghe, ff. 10-11.

⁹¹ *Ibidem*, dosar nr. 1.294, Poșircă Nicolae, f. 44.

⁹² *Ibidem*, dosar nr. 2.137, Ion Vasile, f. 23.

⁹³ *Ibidem*, dosar nr. 3.237, Știrbu Paul, ff. 27-28.

⁹⁴ „După constituirea acestuia, am ieșit în balconul Palatului Comunal și l-am citit celor aproximativ 30.000. de cetățeni adunați în Piață. Aceștia i-au aprobat componența, eliminând doi dintre cei propuși: prof. R. Iamandi și prof. Ion Ghiță.” *Ibidem*, dosar nr. 471, Vasile Gheorghe, ff.10-11.

⁹⁵ *Ibidem*, dosar nr. 1.910, Damian Constantin, f. 41.

Vasile Ion.⁹⁶ După întocmirea listei, cei care făceau parte din noul for de conducere s-au prezentat, și-au făcut cunoscute „profesiunile și aptitudinile” și au decis să elibereze legitimații provizorii cu ștampila gărzilor patriotice pentru identificare.⁹⁷ După redactarea listei s-a luat legătura cu redactorul șef al ziarului local, *Viața Buzoiană*, căruia i s-a transmis că „era obligat să-l publice.”⁹⁸

Printre cei care, inițial, coordonau și participau la elaborarea noilor măsuri s-a aflat și fostul prim secretar. Acestuia i s-a permis să ia unele decizii sub supravegherea revoluționarilor și în acord cu voința acestora⁹⁹ și a fost folosit pentru a intermedia legătura cu structurile de forță din județ în vederea persuadării acestora pentru a nu interveni împotriva demonstranților din Piața Dacia.¹⁰⁰ Mai mult, conform relatărilor, în cazul redactării listelor cu

⁹⁶ „În cele din urmă, s-a constituit, alegându-se un președinte în persoana căpitanului Radu Aurelian, subsemnatul fiind ales vicepreședinte al acestui Consiliu Provizoriu.” *Ibidem*, dosar nr. 2.137, Ion Vasile, f. 24.

⁹⁷ *Ibidem*, dosar nr. 1.910, Damian Constantin, f. 41. Mai târziu se vor realiza legitimații tipărite pentru membrii CFSN. „Am mers personal în tipografie unde am realizat legitimațiile de acces în palat și de membru al consiliului.” *Ibidem*, dosar nr. 471, Vasile Gheorghe, f. 11.

⁹⁸ „După aceasta, am chemat redactorul șef al ziarului local *Viața Buzoiană*, căruia i-am comunicat că era obligat să-l publice. S-a realizat cu sprijinul ziariștilor Șt. Iovan, M. Buzău, M. Nicolae a ediției specială a primului ziar liber de după dictatură.” *Ibidem*, dosar nr. 471, Vasile Gheorghe, f. 11. CJFSN din seara zilei de 22 decembrie avea în componență următorii membrii: „Radu Aurelian, Ion Vasile, Epifanie Norocel, Mihnea Aurel, Curic Vasile, Hanganu Ion, Pandele Emanoil, Mărunțiș Nicolae, Știrbu Paul, Oancea Ion, Moise Mihai, Zosmer Lionel, Olteanu Sorin, Oprescu Constantin, Șerbănescu Gheorghe, Dumitrescu Liliana, Macsim Marcel, Gheorghe Vasile, Ghețu Călin, Arnăutu Carmen, Damian Constantin, Iliescu Virginica, Ene Constantin, Burciu Nicolae, Grigore Florin, Divoiu Gheorghe, Neagu Ilie, Ivan Ion, Sandu Toma, Miriță George, Ioniță Gheorghe, Dudu Ștefan, Constantinescu Cornel, Simion Ion, Negoită Vasile, Rădulescu Marian, Dârjă Octavian, Ene Marian, Vergu Ion.” *Apud, ibidem*, dosar nr. 2.137, Ion Vasile, f. 8. Lista publicată în *Viața Buzoiană* avea altă componență: Radu Aurelian, Ion Vasile, Epifanie Norocel, Mihnea Aurel, Curic Vasile, Hanganu Ion, Mărunțiș Nicolae, Știrbu Paul, Oancea Ion, Moise Mihai, Zosmer Lionel, Olteanu Sorin, Oprescu Constantin, Drăgulin Silviu, Șerbănescu Gheorghe, Dumitrescu Liliana, Calotă Viorel, Macsim Marcel, Toader Aurel, Gheorghe Vasile, Cizmașiu Alexandru, Ghețu Călin Iamandi Romeo.” *Apud, ibidem*, dosar nr. 2.313, Vasile Sburlan, f. 82.

⁹⁹ „Din acel moment s-a hotărât ca eu să fiu cel care să îl supravegheze personal și să nu îl las să ia alte decizii decât cele pe care le hotărâam noi în comitetele provizorii ce se formau atunci pe diverse liste cu oameni veniți din stradă mânați de dorința de libertate și de condamnare a comunismului.” *Ibidem*, dosar nr. 2.145, Simion Georgică, f. 38; Arhiva IRRD, fond IV/217, interviu realizat cu Iosef Constantin, la data de 19.07.2019, minutul. 00:04:06.

¹⁰⁰ „Împreună cu un grup de revoluționari am pătruns în sediul CJP și am ajuns la biroul primului secretar de partid al județului Buzău al PCR, unde am căutat să îl convingem să nu folosească arma pe care o avea supra sa și să ia legătura cu Inspectoratul Județean de Securitate, respectiv cu șeful acestuia, pentru ca trupele ce se află în subordinea sa să nu treacă la reprimarea demonstranților din fața Palatului Comunal.” Arhiva SSPR, dosar nr. 2.914, Manolescu Dan Constantin, f. 41.

numele celor care erau propuși să facă parte din noul for de conducere, acesta a avut inițiativa.¹⁰¹ În plus, au existat momente când a fost perceput, ca urmare a poziției avută,¹⁰² drept lider al revoluționarilor, fiind interpellat în legătură cu deciziile luate pentru asigurarea liniștii în oraș, Simion Cotoi răspunzând acestora.¹⁰³

Încercările succesive de organizare s-au suprapus anumitor decizii luate de către noii lideri. Ion Vasile preciza în acest sens că, după calmarea situației din interiorul Palatului și sigilarea camerelor,¹⁰⁴ „Am trecut, așa cum se făcea în toată țara, la izolarea și supravegherea miliției și securității, controlul asupra instituțiilor și întreprinderilor importante: spital, gară,¹⁰⁵ depozite de combustibil¹⁰⁶ și alimente,¹⁰⁷ bazine de alimentare cu apă, unități militare, pază pe străzi.”¹⁰⁸

După formarea CJFSN, provizoriu, cei aflați în Palat au primit bastoane, inițial din dotarea gărzilor patriotice apoi aduse de la miliție,¹⁰⁹ lanterne și legitimații de intrare, și au fost repartizați prin oraș, „pentru că deja începuseră spargerile de vitrine, de magazine, comunicându-ni-se tot felul de informații,

¹⁰¹ „După ce s-a făcut puțină ordine în Palat s-a încercat să se constituie mai multe organizări de Fronturi la ind. fostului prim secretar Cotoi – acestea s-au contestat pentru că mulți erau foști nomencluriști.” *Ibidem*, dosar nr. 1.457, Ene Constantin, f. 47

¹⁰² „Am intrat într-un birou. Acolo erau cam 12 persoane.. în capul mesei ședea primul-secretar care sorbea dintr-o cafea. În stânga lui, un bărbos pe numele de Doctor Ion Vasile. În picioare un tânăr cu numele Zosmer Lionel, în celălalt capăt de birou era un căpitan pe numele Radu Aurelian. Pe ceilalți nu i-am cunoscut.” *Ibidem*, dosar nr. 3.201, Pandelescu Gh. Emanoil, f. 37.

¹⁰³ *Ibidem*.

¹⁰⁴ „Totodată, eu, împreună cu Știrbu Paul și Deliu Dragomir am luat inițiativă de a încuia și sigila camerele – folosind sigiliul ce se afla la domnul căpitan Radu Aurelian, șeful gărzilor patriotice din palat, președintele Consiliului FSN de mai târziu.” *Ibidem*, dosar nr. 1.910, Damian Constantin, f. 41.

¹⁰⁵ „Personal am mers pe 2 artere importante, pe direcția Palatul Comunal – Gara Buzău, punct de interes maxim, încercând coordonarea acțiunilor din Gară și stabilind persoane de contact și modul de organizare și transmitere de informații dinspre și înspre sediul Palatului Comunal.” *Ibidem*, dosar nr. 2.417, Miriță George, f. 13.

¹⁰⁶ „Paralel cu acțiunile din Palat am căzut de acord să trimitem câțiva din cei care s-au oferit voluntari să asigure paza stațiilor de benzină. Operațiunea a fost preluată de muncitorul Neagu.” *Ibidem*, dosar nr. 471, Vasile Gheorghe, f. 11.

¹⁰⁷ „Eu, alături de alți revoluționari, am plecat la IPMP, Panificație, Fabrica de bere, peste tot se lucra.” *Ibidem* dosar nr. 3.202, Iliescu Virginica, f. 12.

¹⁰⁸ *Ibidem*, dosar nr. 2.137, Ion Vasile, f. 23; „Deoarece anumite persoane se dăduseră la acte de jaf în oraș, s-au format plutoane de patrulare în anumite puncte din diferite cartiere ale orașului... am patrulat în centrul orașului pe la diferite magazine până pe data de 23.12.1989.” *Ibidem*, dosar nr. 480, Drăghici Dumitru, f. 37.

¹⁰⁹ *Ibidem*, dosar nr. 478, Lascăr Tudorel, f. 22.

adesea eronate.”¹¹⁰ Sau format numeroase grupuri care aveau sarcini precise și care, la înapoiere, raportau cum au dus la îndeplinire misiunea.¹¹¹ Unul din primele zvonuri apărute în municipiu, a fost cel în legătură cu otrăvirea apei, Castelul de apă al orașului a fost, din această cauză, primul obiectiv al grupurilor din interiorul Palatului.¹¹² Printre cei care au verificat acest zvon s-a numărat și Coman Gheorghe, care a raportat apoi celor din Palat lipsa de corectitudine a informației.¹¹³

Seara a avut loc o nouă întrunire a consiliului, la care a participat, adus de către revoluționari, și fostul prim secretar. În timpul acestei ședințe s-au luat măsuri privind apărarea obiectivelor „de maximă importanță” din oraș și județ, apărarea și controlul intrărilor și ieșirilor din oraș, protecția surselor de alimentare cu apă, precum și buna aprovizionare a populației cu alimente.¹¹⁴ Totodată, au avut loc și întâlniri cu directorii unităților din Municipiu. Rolul acestor întrevederi a fost acela de a stabili „măsurile ce trebuiau luate pentru funcționarea vieții economico-sociale. Aprovizionarea magazinelor alimentare cu apă minerală, zahăr, ulei.”¹¹⁵

Un alt demers a fost acela privind deplasarea unora dintre revoluționari la București. Acest episod este relatat din două perspective. Prima, realizată în seara zilei de 22 decembrie, aproximativ ora 17, plasează inițiativa în rândul cetățenilor care i-au cerut căpitanului Radu Aurelian să le asigure mijloacele necesare pentru a se deplasa către capitală. Acest deziderat a fost temperat de comandantul Gărzilor patriotice și Miriță George, care le-a sugerat revoluționarilor să rămână în Buzău în eventualitatea începerii unor atacuri teroriste.¹¹⁶ A doua perspectivă atribuie inițiativa decidenților din Palat și este plasată în dimineața zilei de 23 decembrie, în jurul orei 11:30. Cei de acolo realizaseră un apel către cei care doreau să meargă voluntar la București, fiind anunțați să se încoloneze la ușa a doua a Palatului de unde urmau să fie înarmați și să primească mașini care să le asigure deplasarea către capitală. La acest apel au răspuns pozitiv aproximativ 100-150 de tineri. În momentul

¹¹⁰ *Ibidem*, dosar nr. 1.910, Damian Constantin, f. 41; „Eu am primit în ziua de 22 XII-1989 o legitimație de intrare în Palat, un baston de cauciuc și o lanternă chinezească pe care am plătit suma de 50 de lei.” *Ibidem*, dosar nr. 480, Drăghici Dumitru, f. 38.

¹¹¹ *Ibidem* dosar nr. 3.202, Iliescu Virginica, f. 12; *Ibidem*, dosar nr. 480, Drăghici Dumitru, f.37.

¹¹² *Ibidem* dosar nr. 3.202, Iliescu Virginica, f. 12.

¹¹³ „Eu, având mașină personală, am fost trimis la stația de apă potabilă să vedem dacă e adevărat că apa e otrăvită. M-am întors pe la 18:30 pentru a dezminți în balconul Palatului că nu se confirmă zvonurile.” *Ibidem*, dosar nr. 2.923, Coman Gheorghe, f. 28.

¹¹⁴ *Ibidem*, dosar nr. 1952, Macsim Marcel, f. 33.

¹¹⁵ *Ibidem*, dosar nr. 471, Vasile Gheorghe, f. 11.

¹¹⁶ *Ibidem*, dosar nr. 477, Ivan Ioan, f. 27.

în care trebuiau să fie înarmați din mulțime s-a făcut observația că voluntarii erau prea tineri pentru a ști cum să folosească armele, și că pentru un astfel de demers erau mai indicați muncitorii din întreprinderi, care se cunoșteau între ei.¹¹⁷ O altă variantă atribuie inițiativa unui jurist care formase, tot în dimineața zilei de 23 decembrie, ora 9, un grup de aproximativ 20 de voluntari pentru deplasarea la București. În cele din urmă această inițiativa a fost abandonată.¹¹⁸

Primele momente ale revoluției din municipiul Buzău au fost euforice și haotice. În scurt timp, însă, a început coagularea și cristalizarea unui grup de revoluționari, care a reușit – la început cu sprijinul fostului prim secretar al județului, iar apoi fără el, să coordoneze activitatea întregului județ, gestionând relativ cu succes, noua situație. Una din primele măsuri luate de noua structură de putere a fost aceea de a-și subordona structurile de forță care are fi putut periclita noul curs al evenimentelor, iar acestea erau, într-o primă fază: Miliția și Securitatea.

Revoluționarii față în față cu Miliția și Securitatea

Sediile Miliției și Securității, găzduite în aceeași clădire, au fost unele dintre primele obiective care au atras atenția revoluționarilor. Informațiile cu privire la existența în arestul acestor instituții a unor studenți disidenți, reținuți în seara zilei de 21 decembrie, precum și posibilitatea reținerii celebrului disident Gabriel Andreescu, care își avea domiciliu forțat la Buzău, i-a determinat pe revoluționari să se deplaseze către acestea.

În seara zilei de 21 decembrie, la ordinul lui Iulian Vlad, șeful CIE a transmis un ordin a Direcțiilor a I-a, a III-a, a IV-a și a UM 0800 în care li se cereau „să analizeze situația persoanelor supravegheate și, în funcție de pericolozitatea acestora, să se propună neutralizarea lor, pentru a se elimina riscul de a intra în legătură cu demonștrânții și a deveni astfel conducătorii sau organizatorii lor.”¹¹⁹ În dimineața zilei următoare, „înainte de a se face ziuă”, Gabriel Andreescu a fost luat de la reședința unde își avea domiciliu obligatoriu din data de 4 octombrie 1989 de către patru ofițeri de securitate, conduși de ofițerul care îl anchetase în perioada de dinaintea trimerii sale la Buzău, transportat cu o „mașină ARO neagră” și „dus la penitenciarul Securității din Rahova nr 37 - separat de închisoarea de drept comun” unde a fost „încarcerat de nou pe motive politice.”¹²⁰ Securitatea încerca astfel, și a

¹¹⁷ *Ibidem*, dosar nr. 2,298, Negoescu Vasile, f. 21.

¹¹⁸ *Ibidem*, dosar nr. 2297, Topcian Costel, f. 52.

¹¹⁹ Constantin Corneanu, *Victorie însângărată. Decembrie 1989*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2014, p. 321.

¹²⁰ Declarație notarială a lui Gabriel Andreescu, datată 28 iulie 2015, dată pentru a fi folosită de Asociația Club 22 a Revoluționarilor din Buzău, fotocopie oferită autorului de către

reușit, să elimine unul din posibili catalizatori și lideri ale unei manifestații anti regim în orașul Buzău cu toate că aici, conform mărturiei Șefului Securității, „«Situția operativă» nu prevestea, cel puțin aparent, evenimente deosebite pe plan local.”¹²¹

Către sediile celor două instituții de forță ale sistemului comunist s-au îndreptat numeroase grupuri de revoluționare. Aceasta fie ca urmare a deciziei celor care își asumaseră conducerea în sediul Palatului Comunal, fie a deciziei acelora dintre revoluționarii care aveau cunoștința de reținuți din seara zilei de 21 decembrie sau de existența unui disident în orașul lor.

Primele grupuri ce s-au îndreptat către Miliție și Securitate în jurul prânzului¹²² au fost însoțite de către echipa de televiziune și au avut drept scop eliberarea din arest a lui Gabriel Andreescu, care se presupunea că fusese reținut „ostatic” de către Securitate.¹²³

Între revoluționari și Șeful Securității, Ilie Merce, a avut loc și un dialog. Conform relatării fostului Șef al Securității, acesta a luat o portavoce și la scandările revoluționarilor „Fără violență! Fără violență!” li s-a adresat cu mesajul: „Fraților Securitatea este cu voi! Ce-ați vrut voi, am vrut și noi!”, fapt ce i-a determinat pe revoluționari să relice prin: „Securitatea e cu noi! Securitatea e cu noi!”¹²⁴ Au existat însă și voci care cereau eliberarea deținuților și care doreau să vadă arestul. Revoluționarii s-au dovedit a fi mefienți față de informațiile de înfirmare a prezenței unor reținuți în sediul Securității și au refuzat constituirea unei comisii care să verifice informația. Acest fapt a condus la pătrunderea în sediul acesteia a unui număr mai mare de revoluționari. După verificarea arestului Securității, revoluționarii s-au edificat cu privire la zvonurile privind reținuți din arestul Securității și au plecat fără incidente majore.¹²⁵

La Palat, ca urmare a cererilor venite din mijlocul demonstranților, în jurul orei 14 s-a format o primă listă, alcătuită din 6-7 persoane pentru a participa la eliberarea deținuților politici care se credea că există în arestul Miliției și Securității.¹²⁶ Cei care au plecat din Piața Dacia, ca urmare a deciziei

președintele Asociației, Marian Jipa.

¹²¹ Merce Ilie, *Diversiuni au fost încercate și la Buzău*, „Vitrallii - Lumini și Umbre”, an V, nr. 19, iunie-august 2014, p. 20.

¹²² „În jurul orei 13-13:30, un grup de manifestați a sosit în fața sediului Inspectoratului MI, cerând organelor de securitate eliberarea unor deținuți politici, după care au pătruns în sediul acestora. Apoi au pătruns și în corpul de clădire al Miliției, venind să inspecteze arestul.” *Ibidem*, dosar nr. 289, Duican Gheorghe, f. 37.

¹²³ *Ibidem*, dosar nr. 2.140, Ghețu Călin, f. 31.

¹²⁴ Merce Ilie, *art. cit.*, p. 20.

¹²⁵ *Ibidem*.

¹²⁶ *Ibidem*, dosar nr. 2.298, Negoescu Vasile, f. 13.

celor din Palat, spre sediile celor două instituții de forță, au constatat că acolo se afla deja un număr mare de protestatari, cu un procent considerabil de reprezentanții ai etniei rome, care „devastau și maltratau cadrele de miliție și securitate, în special pe cei ce se făceau vinovați de funcțiile deținute în timpul dictatorului și care maltratau populația în anchetele comuniste.”¹²⁷ La rândul lor, independent de hotărârea celor din Palat, manifestanții care protestaseră la adresa regimului în seara zilei de 21 decembrie și care se reîntorseseră a doua zi pe platoul din fața Palatului Comunal cu dorința de a împărtăși experiența avută în seara precedentă, au luat inițiativa creării unui grup cu care să se deplaseze la sediul Miliției și Securității pentru a-i elibera pe cei care fuseseră reținuți de forțele de ordine în timpul protestelor.¹²⁸

Decizia grupului de revoluționari din Palat de a trimite civili la cele două instituții a survenit și pe fondul apariției „dezinformărilor și zvonurilor”, dar și ca urmare a dorinței celor din Palat de a avea „un control permanent și eficace asupra acestora și a personalului acestora.”¹²⁹ Printre zvonurile primite la Palat în legătură cu membrii cadrelor de Securitate se regăseau și acelea conform cărora la domiciliile acestora ar fi existat ascunse, arme, muniție și teroriști. Acest fapt l-a determinat pe căpitanul Radu Aurelian, liderul informal al revoluționarilor, să constituie echipe formate din câte 4-5 revoluționari pe care i-a trimis să verifice veridicitatea informațiilor primite.¹³⁰

După verificarea domiciliilor cadrelor de securitate, căpitanul Radu Aurelian a trimis, după ora 16:30, oameni la Miliție pentru verificarea informațiilor privind arestarea unor studenți disidenți.¹³¹ Aceeași sarcină a primit-o mai târziu și Lionel Zosmer. Acesta, alături de alți revoluționari, a reușit cu greu să-i convingă pe cei care intraseră în sediile celor două instituții pentru a se răzbuna pe cadrele de acolo să părăsească clădirea și să se îndrepte către Piața Dacia.¹³² De altfel, conform mărturiilor, căpitanul Radu Aurelian a trimis către sediul Miliției și Securității, la intervale de timp diferite, mai multe grupuri pentru a elibera presupușii reținuți și pentru a verifica situația de acolo.¹³³ După aceasta, ca urmare a perpetuării zvonului privind arestarea

¹²⁷ *Ibidem*.

¹²⁸ „Am organizat un grup de tineri și am pornit la Miliție și Securitate, pe strada Chiristigii 8-10 pentru a elibera arestații din noaptea de 21 decembrie 1989.” *Ibidem*, dosar nr. 13.805, Ionescu Emil, f. 29.

¹²⁹ *Ibidem*, dosar nr. 2.137, Ion Vasile, f. 24.

¹³⁰ *Ibidem*, dosar nr. 2.147, Moisac Stelian, f. 36.

¹³¹ *Ibidem*, dosar nr. 2.147, Moisac Stelian, f. 37.

¹³² *Ibidem*, dosar nr. 2.136, Zosmer Lionel Octavian, f. 12.

¹³³ *Ibidem*, dosar nr. 478, Lascăr Tudorel, f. 22; *Ibidem*, dosar nr. 1.910, Damian Constantin, f. 54-62.

unui student disident, la sediul Securității a ajuns, însoțit de un subofițer și de Ene Constantin, și Radu Aurelian. La acel moment, în zonă, exista, încă, o stare tensionată ca urmare a prezenței cetățenilor de etniei romă care făceau presiuni pentru eliberarea rudelor și care erau suspectați de tentative de furt.¹³⁴

La cererea comitetului de revoluționari din Palat, muncitorul Cizmașiu Alexandru de la „secția de sticlărie Berca” a fost delegat „Să verifice și să acționeze ca milițienii să se retragă la sediul lor și să nu tragă în demonstrații care umpluseră piața.”¹³⁵ S-a creat un grup alcătuit din aproximativ 9 persoane, condus de către Ene Constantin,¹³⁶ care, odată ajuns la clădirea ce adăpostea sediile Miliției și Securității, s-a scindat în două. O echipă, condusă de Cizmașiu Alexandru s-a îndreptat către Securitate, iar alta, condusă de Poșircă Nicolae, a intrat în sediul Miliției. La Sediul Miliției Județene, șeful instituției, aflat în convalescență în urma unei intervenții chirurgicale, a decis să se închidă într-un birou, relația cu revoluționarii fiind gestionată de către locțiitorul acestuia, maiorul Ghe. Duican.¹³⁷ Atmosfera nu a fost una plăcută. Conform mărturiei lui Poșircă, afară, „era o armată de țigani și câțiva români care înjurau, făceau scandal”. Aceștia spărseseră câteva geamuri, se urcaseră pe mașinile miliției, iar unii chiar ajunseseră la ușa arestului de unde voiau să-și elibereze rudele arestate. În plus, unii întrebau de armament. Abia în jurul orei 22 s-a reușit „cu mult tact”, ca cei care se comportau violent să fie convinși să se liniștească, majoritatea plecând acasă.¹³⁸ La un moment dat cei trimiși pentru calmarea spiritelor la sediile Miliției și ale Securității au fost agresați de către cei prezenți deja acolo. Încercările de dezamorsare a tensiunii a fost percepută drept o acțiune de salvagardare a cadrelor din structurile de forță fapt ce a condus la agresiuni fizice ale celor veniți pentru a prelua sub control situația.¹³⁹ După verificarea arestului, maiorul Duican s-a deplasat la Palat, unde a contribuit la organizarea apărării acestuia, punându-se în serviciul revoluționarilor.¹⁴⁰

După plecarea persoanelor turbulente, la sediul Miliției a început procesul de organizare a pazei. Pentru a ține legătura Telefonică cu CJFSN-

¹³⁴ *Ibidem*, dosar nr. 1.457, Ene Constantin, f. 46; „În acest sediu am stat până în jurul orelor 19:00, unde împreună cu alte grupuri de revoluționari am scos din sediul fostei Miliții grupurile de țigani care încercau să elibereze din arest pe țiganii arestați pentru diferite delictе care nu aveau legătură cu revoluția sau să maltrateze cadrele miliției și să devasteze sediul Inspectoratului.” *Ibidem*, dosar nr. 2.147, Moisac Stelian, f. 37.

¹³⁵ *Ibidem*, dosar nr. 471, Vasile Gheorghe, f. 11.

¹³⁶ *Ibidem*, dosar nr. 1.294, Poșircă Nicolae, f. 50.

¹³⁷ Arhiva IRRD, fond IV/217, interviu realizat cu Duican Gheorghe la data de 19.07.2019.

¹³⁸ Arhiva SSPR, dosar nr. 1.294, Poșircă Nicolae, f. 50.

¹³⁹ *Ibidem*, dosar nr. 2.298, Negoescu Vasile, f. 13.

¹⁴⁰ Arhiva IRRD, fond IV/217, interviu realizat cu Duican Gheorghe la data de 19.07.2019.

ul dar și pentru a monitoriza ieșirile și intrările în sediu, s-a decis ca un revoluționar să asigure paza la poarta instituției. De asemenea a fost desemnat un revoluționar care să asigure paza etajului întâi și doi revoluționari la etajul superior, acolo unde se afla cabinetul Comandantului Miliției județene, colonelul Ion Ionică, și adjuncții acestuia, plus șefii de servicii. În acest interval cadrele de miliției „erau foarte speriați” și se purtau „cu mânuși” cu revoluționarii.¹⁴¹ Printre măsurile luate de către revoluționari se pot enumera: verificarea depozitelor de armament și predarea la magazie a armamentului care se afla la angajații instituției; verificarea arestului pentru identificarea arestaților din considerente politice; asigurarea pazei în cadrul arestului; verificarea cadrelor care se întorceau la sediu și predarea armamentului celor care îl aveau la magazie; stoparea celor care doreau să pătrundă în sediu, unii în stare de ebrietate, pentru a se răzbuna; menținerea legăturii cu grupul de la Securitate, verificarea și supravegherea schimburilor aduse de familii pentru cadrele militare din sediu; repartizarea gărzilor patriotice în dispozitivul de apărare al Miliției și Securității.¹⁴² Pentru paza Miliției și Securității au fost trimise și alte persoane care, în noaptea de 22-23 decembrie au verificat dacă armamentul era în rastelurile și apoi au aplicat un sigiliu.¹⁴³

Într-unul din momentele de tensiune, Șeful Inspectoratului, „sub presiunea străzii și a fricii” a propus eliberarea deținuților. Ca urmare a mefienței unora dintre revoluționari față de un asemenea gest - întrebat dacă printre arestați existau criminali, tâlhari sau violatori, răspunsul Șeful Inspectoratului a răspuns afirmativ, s-a luat decizia consultării dosarelor celor din arest.¹⁴⁴ Comandantul Ion Ionică, împreună cu șeful arestului și lt. maj. Horja, cpt. Constantin și reprezentanții revoluționarilor, au verificat dosarele celor arestați și au constatat că din cei 160 de reținuți, 60 dintre aceștia aveau pedepse ușoare, între 1-2 ani, și au militat pentru eliberarea acestora. Poșircă Nicolae a fost desemnat pentru a obține acceptul CFSN, însă, atât căpitanul Radu Aurelian, cât și dr. Ion Vasile nu au fost de acord cu o asemenea decizie.¹⁴⁵ O eliberare a deținuților, conform mărturiei lui Gheorghe Duican, a fost cerută și de către colonelul Petre Moraru, locțiitor al șefului Inspectoratului General al Miliției și fost comandant al Direcției VI Cercetări penale din cadrul Direcției Securității Statului. Această inițiativă a fost refuzată.¹⁴⁶

¹⁴¹ Arhiva SSPR, dosar nr. 1.294, Poșircă Nicolae, f. 50.

¹⁴² *Ibidem*.

¹⁴³ *Ibidem*, dosar nr. 1.910, Damian Constantin, f. 41.

¹⁴⁴ *Ibidem*, dosar nr. 1.294, Poșircă Nicolae, f. 51.

¹⁴⁵ *Ibidem*, dosar nr. 1.294, Poșircă Nicolae, f. 16-17, Declarație Cizmașiu Alexandru.

¹⁴⁶ Arhiva IRRD, fond IV/ 217, interviu realizat cu Duican Gheorghe la data de 19.07.2019.

Grupurile de revoluționari nu s-au îndreptat doar către sediile celor două instituții. Casa în care își avea domiciliu forțat Gabriel Andreescu a fost vizată, la rândul ei, de către cei care aveau cunoștință, de la emisiunile de radio difuzate de către posturile străine, de situația celebrului disident și către care, la inițiativa lui Ionescu Emil, s-a îndreptat un grup de revoluționari care constatașeră că Andreescu nu era reținut în arestul Miliției sau Securității.¹⁴⁷

Armata preia controlul

După deschiderea focului, în după amiaza zilei de 23 decembrie, revoluționarii de la Palat au crezut că o parte din cadrele Securității și Miliției au trecut la măsuri contrarevoluționare. Acest fapt i-a determinat pe o parte a acestora, condusă de căpitanul Radu Aurelian,¹⁴⁸ să se deplaseze la sediul acestora, să sigileze armamentul și să preia controlul de la colonelul Ilie Merce, în cazul securității, și de la Ghe, Duican, în acela al Miliției.¹⁴⁹ La această acțiune a fost prezent și Simion Cotoi, luat de revoluționari pentru a fi folosit „ca monedă de schimb” în eventualitatea unui eșec.¹⁵⁰ Revoluționarii din Sediul Securității, prin intermediul fostului prim secretar, au luat legătura cu Generalul Ștefan Gușă, care, la rândul său, a intervenit la generalul Ion Dândăreanu¹⁵¹ și acesta a trimis la Securitate un grup de ofițeri, comandați

¹⁴⁷ „Apoi am organizat alt grup și ne-am deplasat pe strada Democrație, numărul 40, unde știam că se află un disident care luase legătură cu Europa Liberă și care se afla în arest la domiciliu.” *Ibidem*, dosar nr. 13.805, Ionescu Emil, f. 29 În cadrul declarație de martor aflat în același dosar, Neagu C-tin prezintă traseul grupului în sens invers: „Tot el a organizat și grupul de manifestanți care s-a deplasat prin centrul orașului, spre strada Democrației, unde știa că se află un disident arestat la domiciliu. Coloana de manifestanți condusă de el s-a deplasat apoi la clădirile miliției și a securității din strada Chiristigii.” Arhiva SSPR, dosar nr. 1.294, Poșircă Nicolae, f. 16-17, Declarație Cizmașiu Alexandru, f. 45.

¹⁴⁸ Damian Constantin relatează că la Sediile Miliției și Securității nu s-a deplasat și căpitanul Radu Aurelian, ci că, în drum spre acestea, s-a deschis focul iar căpitanul a decis să se întoarcă la Palat, desemnându-l pe el să se ducă la Miliție și Securitate. *Ibidem*, dosar nr. 1.910, Damian Constantin, f. 48.

¹⁴⁹ „În acel moment, Radu Aurelian, galben la față, cu un pistol mitralieră și cu un soldat, ne-am urcat în mașina mea și am plecat la Inspectoratul de Poliție și Securitate, crezând că aceștia au scos armele din rastele și că au început să tragă în populație. După câteva discuții cu mai marii Miliției, s-a căzut la înțelegere ca poliștii să se retragă în unitate și să nu iese deloc.” *Ibidem*, dosar nr. 2.923, Coman Gheorghe, f. 30.

¹⁵⁰ *Ibidem*, dosar nr.2.145, Simion Georgică, f. 39.

¹⁵¹ S-a născut la 20 octombrie 1925 la Frătești, județul Giurgiu. A absolvit cursurile Școlii de Ofițeri de Artilerie (1948 - 1949), Academiei Militare Generale - Facultatea de Artilerie (1950 - 1952) și Cursului Post academic superior (1964). Locotenent colonel - 1962, colonel - 1967, general maior - august 1979, general locotenent - august 1984. Șef de stat major al Regimentului 123 V.M. (1952 - 1956), ofițer la Secția operații a Regiunii a 3-a Militare, șef de stat major al Brigăzii 2 V.M. (octombrie 1964 - 1969), șef al Secției operații (1969 - 1976) și locțiitor al comandantului Armatei a 3-a (1976 - 1980). În baza Decretului Prezidențial

de lt. col. Nicolae Păștinică. După consultări cu cei din Palat, revoluționarii s-au întors la sediul CJ al CFSN cu ajutorul celor două TAB-uri cu care veniseră cadrele militare.¹⁵² Împreună cu ei l-au luat și pe fostul prim secretar, Simion Cotoi, deoarece considerau că acesta prezenta un pericol „în acele momente.”¹⁵³ Fostul prim secretar a fost, de altfel, folosit de revoluționari pentru a dialoga cu structurile de forță și a le cere acestora să nu recurgă la reprimarea revoluționarilor, încă din după-amiaza zilei de 22 decembrie.¹⁵⁴

Odată cu venirea cadrelor militare, în jurul orei 14:15, 23 decembrie, s-a realizat și transferul asupra controlului Securității, de la civili către structurile armatei, reprezentată de lt. col. Dumitru Costin, și lt. col. Constantin Dulhac.¹⁵⁵ Aceștia aveau asupra lor o împuternicire scrisă și erau înarmați „cu câte un pistol și un pistol automat fiecare.”¹⁵⁶ După venirea cadrelor militare s-a făcut un control al efectivelor, lipseau, motivat, câteva cadre femei, s-a verificat armamentul din dotare, „fără a constata probleme diferite”, și s-a convenit ca toate cadrele să rămână în unitate 24 din 24 de ore, situație menținută până la șase ianuarie 1990.¹⁵⁷ Contrar celor afirmate de fostul șef al Securității, Cătălin Ghețu menționa că: „În dimineața zilei de 24 decembrie am procedat la predarea unui ofițer de securitate către forțele revoluționare de la palatul Comunal. Nu-mi amintesc decât numele de familie al acestuia – Râmniceanu.”¹⁵⁸ După preluarea Securității, generalul Dândăreanu a chemat la Comandamentul Armatei a II-a atât șefii acestei instituții, cât și pe cei ai Miliției. Au răspuns pozitiv acestui ordin „Inspectorul șef, care era securist, și cu Lecu (Aurel n.n.) comandant de pluton al trupelor de securitate-miliție.”¹⁵⁹ În aceeași zi s-a făcut și înarmarea revoluționarilor. Distribuția armelor s-a

nr. 80 din 17 aprilie 1980, generalul Ion Dândăreanu a fost numit în funcția de comandant al Armatei a II-a, dislocată în garnizoana Buzău. A fost trecut în rezervă cu gradul de general-locotenent (cu 2 stele) la 24 februarie 1990.” *Apud* [https://ro.wikipedia.org/wiki/Ion_Dândăreanu](https://ro.wikipedia.org/wiki/Ion_D%C3%A2nd%C3%A2reanu), consultat la 13.10.2019.

¹⁵² Arhiva SSPR, dosar nr.2.145, Simion Georgică; f. 48.

¹⁵³ *Idem*.

¹⁵⁴ *Ibidem*, dosar nr. 2.914, Manolescu Dan Constantin, f. 41.

¹⁵⁵ *Armata română în Revoluția din decembrie 1989. Studiu documentar. Ediția a II-a revăzută și completată*. coordonator, Costache Codrescu, București, Editura Militară, 1998, p. 303.; Cf. Marian Rizea, *22.12.1989 Revo(invo)luția din România. Făcături. Schimbare. Vasalizare. Inaptocrație*, București, Editura Mica Valahie, 2017, p. 330, cei doi ofițeri de armată aveau gradul de lt. col. Merce Ilie preciza, la rândul său, că Dumitru Costin era locotenent colonel, iar Constantin Dulhac, maior, c.f. Merce Ilie, *art. cit.*, p. 21.

¹⁵⁶ Merce Ilie, *art. cit.*, p. 21.

¹⁵⁷ *Ibidem*.

¹⁵⁸ Arhiva SSPR, dosar nr. 2.140, Ghețu Călin, f. 13. Conform mărturiei acestuia, ofițerul de Securitate s-a predat singur.

¹⁵⁹ Arhiva IRRD, fond IV/217, interviu realizat cu Duican Gheorghe la data de 19.07.2019.

realizat pe baza unei evidențe stricte și a fost supravegheată de către lt. col Costin.¹⁶⁰ O parte a armamentului, „aproximativ 20 de arme”, a fost luată de către Lionel Zosmer, care l-a adus la Palat, una dintre acestea fiindu-i repartizată chiar lui.¹⁶¹

Diferitele zvonuri cu privire la arestarea de către Miliție și Securitate a unor studenți disidenți sau ale lui Gabriel Andreescu i-a determinat pe revoluționarii buzoieni să se îndrepte către sediile acestor instituții pentru a-i elibera pe cei presupuși a fi arestați în sediile acestor instituții. Independent sau în urma deciziei conducerii revoluționare, numeroase grupuri de oameni au ajuns la sediile celor două instituții de forță și au reușit să calmeze situația ivită acolo ca urmare a incidentelor provocate de cetățenii de etnie romă, în principal, care doreau eliberarea rudelor arestate, și să preia controlul asupra acestora. Cadrele de Miliție și Securitate nu au recurs la violență contra revoluționarilor și și-au dat acordul în sprijinul noii mișcări. Concomitent cu aceste acțiuni, la Palatul Comunal și la Casa Albă, revoluționarii încercau să gestioneze transferul de putere, confruntându-se cu necesitatea coagulării mișcării revoluționare într-un moment deloc prielnic; apariția zvonurilor.

Noile Structuri de putere CJFSN Buzău și FSN Municipal

Gestionarea diversiunii. CJFSN Buzău și zvonurile

În seara zilei de 22 decembrie 1989 și la Buzău a început un adevărat război al zvonurilor. Apa otrăvită, atacul iminent al teroriștilor, sosirea unor elicoptere de la Boboc, trageri la podul de la Mărăcineni, remobilizarea miliției¹⁶², spargerea sucursalei centrale a CEC și a diverselor alimentare¹⁶³ au fost câteva dintre zvonurile ce i-a determinat pe liderii revoluționari să ia decizii care să preîntâmpine o situație dezastroasă în județ. În acest sens s-au luat măsuri în mod frecvent pentru asigurarea pazei obiectivelor importante din județ. Directorii instituțiilor vizate au fost contactați atât pentru luarea deciziilor necesare întării pazei, cât și pentru buna desfășurare a activităților care aveau legătură cu aprovizionarea populației cu alimente, apă, electricitate, căldură etc.¹⁶⁴ Pentru apărarea unor obiective importante au fost trimiși reprezentanți ai Frontului.¹⁶⁵ În același timp s-au luat măsuri și pentru:

¹⁶⁰ Merce Ilie, *art. cit.*, p. 21.

¹⁶¹ Arhiva SSPR, dosar nr. 2.136, Lionel Zosmer, f. 12.

¹⁶² *Ibidem*, dosar nr. 2.923, Coman Gheorghe, f. 28.

¹⁶³ *Ibidem*, dosar nr. 478, Lascăr Tudorel, f. 23.

¹⁶⁴ *Ibidem*, dosar nr. 2.137, Ion Vasile, f. 24.

¹⁶⁵ „Eu am primit misiunea de la Președintele Consiliului Județean FSN de a organiza apărarea obiectivelor de importanță majoră de pe Valea Slănicului și în mod special de la com. BECENI.” *Ibidem*, dosar nr. 14.913, Șerban Ioan, f. 33.

„constituirea Consiliilor FSN în unitățile administrative, industriale și sociale din teritoriu”, ocazie cu care, pe parcurs, „au fost înlocuiți toți primarii din comune și orașe și mulți alți conducători a căror activitate a fost considerată ca incorectă.”¹⁶⁶ Nu a fost neglijată nici paza Palatului. Revoluționarii au primit sarcini pentru apărarea unor poziții bine precizate.¹⁶⁷

În aceeași noapte s-au luat măsuri și pentru apărarea tipografiei din municipiu¹⁶⁸. Primul număr din *Viața Buzăului*, o ediție specială intitulată *Viața Buzăului. Ediție specială a unui ziar liber, al poporului liber*, a apărut în seara zilei de 22 decembrie și se deschidea cu titlul „*Cetățeni! Locuitori ai Buzăului!*” care avea rolul de a atrage atenția buzoienilor cu privire la noile realități. Prin mesajul textului din articol, locuitorii municipiului erau îndemnați să fie rezervați în manifestarea bucuriei care nu trebuia „să întunece cugetele” determinând manifestări care să conducă la distrugerea bunurilor făurite „cu trudă și sacrificii”. Totodată, buzoienii erau chemați să sprijine „din toate puterile, noile autorități ale poporului liber pentru a reorganiza întreaga viață economică și socială, așa cum ne-o dorim, în libertate demnitate și fericire.” Buzoienilor li se amintea că au trăit în „teroare” și că „acest lucru nu trebuie să se mai întâmple niciodată în această țară sfântă!”¹⁶⁹ Această primă ediție a fost adusă în seara aceleiași zile în Piața Dacia și distribuită revoluționarilor de către Coman Gheorghe și Sburlan Vasile.¹⁷⁰

¹⁶⁶ *Ibidem*, dosar nr. 2.137, Ion Vasile, f. 24. „O altă acțiune de mare amploare pe care am avut-o în sarcină a fost constituirea Consiliilor locale ale FSN în fabrici, uzine, sate, comune și orașe. Eu, împreună cu domnul arhitect Mihnea și cu domnul Ivan, am mers pe Valea Buzăului – până la Nehoiu, pentru constituirea CFSN Locale, precum și pentru schimbarea din funcție a unor oameni care deținuseră funcții și în timpul dictaturii și nu mai erau doriți de oamenii cu care lucrau. Așa s-a întâmplat la „Fabrica de textile” Nehoiu, la Spitalul orașenesc Nehoiu, unde directorii – prin dorința salariaților – au fost schimbați din funcții datorită abuzurilor pe care le-au făcut. De asemenea am constituit CFSN la „Chimica” Buzău, la Fabrica de Bere Buzău, Agrocoop Buzău, ICSAP – Buzău. Autobaza II Buzău etc.” *Ibidem*, dosar nr. 1.910, Damian Constantin, Declarație de martor - Simion Georgică, f. 42.

¹⁶⁷ „În jurul orelor 20: 30 am fost amplasați în diferite puncte ale Palatului pentru asigurarea pazei acestuia, deoarece se primise informația că Palatul urma să fie atacat de teroriști pentru anihilarea punctului de comandă al Revoluționarilor. Eu am avut ca misiune să supraveghez, de la unele din ferestrele Palatului amplasate la etajul 1, latura de acces spre Palat dinspre judecătoria” *Ibidem*, dosar nr. 2147, Moisac Stelian, f. 38; „După orele 15:30 am primit ordin să fac pază la clădirea în partea din spate împreună cu alți revoluționari.” *Ibidem*, dosar nr. 14.913, Șerban Ioan, f. 33; „Am participat la instalarea stației și difuzoarelor din balcon, după care am fost repartizat să fac pază la ușa din nord-vest a palatului, până au venit soldații din cadrul MAPN care m-au înlocuit.” *Ibidem*, dosar nr. 478, Lascăr Tudorel, f. 21.

¹⁶⁸ *Ibidem*, dosar nr. 478, Lascăr Tudorel, f. 23.

¹⁶⁹ *Ibidem*, dosar nr. 2.313, Vasile Sburlan, f. 18.

¹⁷⁰ *Ibidem*, dosar nr. 2.923, Coman Gheorghe, f. 28; *Ibidem*, dosar nr. 2.313, Vasile Sburlan, Declarație de martor Miriță George, f. 65.

Pentru a gestiona numeroasele informații care circulau, au fost trasate sarcini speciale anumitor persoane din Palat care primeau și dădeau informații cetățenilor din oraș și județ în legătură cu evoluția evenimentelor. Unul dintre revoluționarii care au gestionat acest proces a fost lt. col. Curic Vasile. Acesta transmitea „către populație” deciziile luate atât în cadrul CN al FSN, cât și în cadrul CJ FSN Buzău.¹⁷¹ Tot în acest sens a fost contactat și CFSN București care a fost înștiințat de faptul că la Buzău „puterea locală a fost preluată de revoluționari.”¹⁷² Legătura cu CFSN București, la acel moment, dar și după aceea, a fost menținută prin intermediul lui Mihai Montanu, Paul Jerbaș și V. Militaru.¹⁷³ Legăturile cu CFSN București s-au realizat cu ajutorul lucrătorilor din telecomunicații care, pe lângă realizarea conectării revoluționarilor din Palat cu cei din București, au „anihilat” și legăturile Securității.¹⁷⁴

După constituirea unei noi structuri a CJFSN, între orele 21:00 și 22:00¹⁷⁵, din cauza, în special, zvonurilor privind o iminentă atacare a Palatului de către teroriști, o parte dintre membrii CJFSN au părăsit sediul Comitetului, iar cei rămași au ieșit pe stradă pentru a îndemna oamenii să li se alăture.¹⁷⁶ În aceeași seară, fostul primul secretar, alături de alte persoane din Palat, le-a sugerat celor prezenți în clădirea fostului Comitet Județean de partid să părăsească sediul și să revină a doua zi. O parte dintre ei au plecat, o altă parte „sau ascuns și nu au plecat.”¹⁷⁷ Paralel cu crearea CJFSN, s-a desfășurat și crearea FSN Municipal.

Decizii și acțiuni similare. CFSN Municipal

Evenimentele care au avut loc în cadrul Consiliului Popular (Casa Albă) au fost similare celor desfășurate în Palatul Comunal. Noua situație a determinat, la nivel general, luarea unor măsuri asemănătoare de către conducerea revoluționară din Casa Albă și Palatul Comunal. Și aici, vechiul regim luase măsuri pentru asigurarea pazei, formată, așa cum relata unul dintre martori, din „ofițeri de miliție cu grade superioare.”¹⁷⁸ Revoluționarilor care protestau în fața Casei Albe, li s-au alăturat și o parte dintre cei care veneau

¹⁷¹ *Ibidem*, dosar nr. 1.274, Curic Vasile, f. 29.

¹⁷² *Ibidem*, dosar nr. 2.137, Ion Vasile, f. 24.

¹⁷³ *Ibidem*, dosar nr. 471, Vasile Gheorghe, f. 11.

¹⁷⁴ *Ibidem*, dosar nr. 2.143, Costea Nicolae, f. 24.

¹⁷⁵ *Ibidem*, dosar nr. 1952, Macsim Marcel, f. 18; *Ibidem*, dosar nr. 1.910, Damian Constantin, f. 8; *Ibidem*, dosar nr. 14.913, Șerban Ioan, f. 33.

¹⁷⁶ *Ibidem*, dosar nr. 2.137, Ion Vasile, f. 24.

¹⁷⁷ *Ibidem*, dosar nr. 3.201, Pandeale Gh. Emanoil, f. 37.

¹⁷⁸ *Ibidem*, dosar nr. 20.091, Dârja Octavian, f. 9.

din Piața Dacia¹⁷⁹, între cele două clădiri pendulând, pentru un timp, o parte a acestora cu scopul monitorizării acțiunilor ce aveau loc la cele două sedii de partid. Și la Casa Albă, după ce au intrat în clădire, revoluționarii au verificat încăperile din sediu și au trecut la îndepărtarea simbolurilor comuniste pe care le-au ars¹⁸⁰ Printre cei care au intrat în sediul Comitetului Municipal al PCR, au existat, precum în Platul Comunal, „elemente turbulente” ce „doreau să distrugă bunuri materiale sau chiar să fure”¹⁸¹ și care „s-au dedat la acte de jaf și vandalism.”¹⁸² Această situație i-a determinat pe revoluționari să se organizeze și să-i îndepărteze din sediul primăriei pe cei care nu doreau ca acțiunea lor „să se transpună într-o anarhie, să se distrugă bunurile materiale și compromiterea acțiunii maselor.”¹⁸³ Cu privire la vechea nomenclatură din cadrul primăriei există două variante. Prima dintre acestea relatează că la momentul intrării revoluționarilor în primărie aceasta, printre care și Victoria Mușat, din luna septembrie primar al municipiului, se afla încă în sediu și a fost îndepărtată de la conducere.¹⁸⁴ A doua variantă susține că atunci când revoluționarii au ajuns în clădirea Casei Albe acolo nu mai era niciun reprezentant al nomenclaturii comuniste.¹⁸⁵ Imediat după îndepărtarea persoanelor indezirabile din primărie, revoluționarii au trecut la constituirea Consiliu Municipal Provizoriu al Frontului Salvării Naționale.¹⁸⁶ Acesta a fost considerat „organ de coordonare a activității revoluționare ca și cea economică, socială și de pază a obiectivelor din municipiu.”¹⁸⁷

La constituirea CFSN Municipal au luat parte și foștii reprezentanți ai nomenclaturi comuniste. Încă din seara de 22 decembrie, un reprezentant al comitetului de partid, făcea apel către cei din fața primăriei să nu plece deoarece era nevoie de ei.¹⁸⁸ Ulterior, au început să vină foști funcționari ai

¹⁷⁹ *Ibidem*, dosar nr. 481, Sava Ricu Dan, f. 18-19.

¹⁸⁰ „Am intrat în incinta sediului municipal P.C.R. împreună cu o parte din manifestanți, trecând la verificarea încăperilor, aruncându-se pe ferestre materialele de propagandă comunistă, cărți politice, drapele comuniste, tablourile dictatorilor și altele de acest gen.” *Ibidem*, dosar nr. 473, Iancu Neculai, f. 10; *Ibidem*, dosar nr. 481, Sava Ricu Dan, f. 19.

¹⁸¹ *Ibidem*, dosar nr. 481, Sava Ricu Dan, f. 19.

¹⁸² *Ibidem*, dosar nr. 476, Șerban Gheorghe, f. 9; *Ibidem*, dosar nr. 3.249, Eusebiu Pavel, f. 9.

¹⁸³ *Ibidem*, dosar nr. 481, Sava Ricu Dan, f. 19; *Ibidem*, dosar nr. 476, Șerban Gheorghe, f. 9.

¹⁸⁴ *Ibidem*, dosar nr. 473, Iancu Neculai, f. 10.

¹⁸⁵ *Ibidem*, dosar nr. 481, Sava Ricu Dan, f. 19; *Ibidem*, dosar nr. 769, Moise Emil, f. 42.

¹⁸⁶ „În noaptea de 22 spre 23 decembrie s-a format Consiliu Municipal Provizoriu al Frontului Salvării Naționale, care, alături de ... Gheorghe, Tronaru Ion, Moise Emil, Calen Eugen, Ungureanu Ionel și alții, am făcut și eu parte.” *Ibidem*, dosar nr. 476, Șerban Gheorghe, f. 10-11.

¹⁸⁷ *Ibidem*, dosar nr. 473, Iancu Neculai, f. 11.

¹⁸⁸ *Ibidem*, dosar nr. 769, Moise Emil, f. 42.

primăriei și membrii ai comitetului de partid. O parte dintre aceștia s-au ascuns într-un birou de la etajele superioare de frica tinerilor care veniseră în grupuri pentru a le cere „socoteală pentru unele fapte anterioare”.¹⁸⁹ Doar intervenția lui Moise Emil, „muncitor ca și ei” i-a scăpat pe vechii nomenclaturiști de răzbunare.¹⁹⁰ Prima versiune a CFSN Municipal a avut în componența sa 17 membrii, dintre care 7 din vechiul comitet de partid Buzău. În legătură cu atitudinea fostelor cadre de partid față de noua situație, Moise Emil consemna că: „Nu era greu de remarcat faptul că cei din partidul comunist aveau o atitudine ostilă față de cele ce se întâmplau. De câte ori CFSN BZ: trebuia să ia o hotărâre, aceasta era luată de câte 3-4 dintre aceștia, cu ușile închise, fără consultarea celorlalți din Consiliu.”¹⁹¹ În plus, aceștia au cerut ca fiecare membru să fi primit o caracterizare de la locul de muncă. În cazul lui Emil Moise, aceasta fusese cerută în mod denaturat.¹⁹² Prezența unor vechi nomenclaturiști în noul for de conducere municipal a nemulțumit o parte a revoluționarilor și i-a determinat să încerce o îndepărtare a acestora. Acest fapt s-a dovedit a fi destul de anevoios, realizarea s-a venind relativ târziu, după o luptă acerbă.¹⁹³

Imitând deciziile CJFSN și în cadrul CFSN Municipal „S-a trecut imediat la activitate luându-se legătura cu întreprinderile din oraș pentru a furniza fără întrerupere energia termică pentru încălzirea locuințelor, furnizării apei calde și reci, aprovizionarea magazinelor specializate pentru distribuirea de produse de strictă necesitate (carne, pâine, lapte și produse din lapte, legume etc.) și de a pune în vânzare stocurile cu marfă care erau greu de găsit la acea vreme și se vindeau preferențial.”¹⁹⁴

O altă acțiune similară celei luată în cadrul CJFSN a fost aceea a realizării unui miting anticomunist. Încă de la ora 5:00 a dimineții de 23 decembrie, Moise Emil, Neagu Claudiu și Badiu Gheorghe, au luat caravana cinematografică și s-au deplasat pe străzile orașului anunțând organizarea, în aceeași zi, a unui miting anticomunist în Piața Dacia.¹⁹⁵ La fel, tot din nevoia de

¹⁸⁹ *Ibidem*.

¹⁹⁰ *Ibidem*.

¹⁹¹ *Ibidem*, dosar nr. 769, Moise Emil, f. 43.

¹⁹² *Ibidem*.

¹⁹³ *Ibidem*. Relatând despre acest aspect, Nițulescu Gheorghe, care fusese desemnat de către Paul Știrbu din conducerea CJFSN pentru a se ocupa de organizarea activității Comitetul Municipal al PCR și Consiliul Popular al Județului Buzău, preciza: „În grupul de conducere al Municipiului Buzău – unii revoluționari nu-l doreau pe Gheorghe Mirică, care s-a dovedit loial revoluției.” *Ibidem*, dosar nr. 2.921, Nițulescu Gheorghe f. 26.

¹⁹⁴ *Ibidem*, dosar nr. 473, Iancu Nicolae, f. 11.

¹⁹⁵ *Ibidem*, dosar nr. 769, Moise Emil, f. 42-43.

a crea un cadru sigur desfășurării activităților și a valida persoanele și acțiunile care erau parte la procesul revoluționar, la 24 decembrie, Moise Emil împreună cu un student au realizat o ștampilă care asigura liberă trecere prin oraș.¹⁹⁶

Și cei din Casa Albă sau confruntat cu numeroase „apeluri de la diverse unități sau persoane fizice prin care se solicita ajutor în vederea asigurării pazei, asistență sanitară, sau diverse alte probleme.”¹⁹⁷ Acestea au fost centralizate într-un registru, și, atunci când „situația ne depășea”¹⁹⁸, „se verificau și se transmiteau organelor competente (Armata a II-A, salvare etc.) de fiecare dintre noi atunci când eram de serviciu la telefon (secretariatul fostului prim secretar PCR)”.¹⁹⁹

Zvonurile cu privire la desantul și atacul teroriștilor, sau repetat și în cazul revoluționarilor din clădirea Consiliului Popular Municipal,²⁰⁰ iar începând cu seara zilei de 23 decembrie s-a deschis focul și asupra acesteia.²⁰¹ Similar deciziilor luate de către cei din Palatul Comunal și revoluționarii din Casa Albă au constituit patrulare care au asigurat paza instituției și a zonelor adiacente.²⁰²

Evenimentele din cadrul Palatului Comunal și de la Casa Albă, au cunoscut numeroase situații similare. Distrugerea propagandei comuniste, coordonarea activităților unor obiective importante din sectorul alimentării populației, asigurarea pazei instituțiilor și crearea de patrulare pentru menținerea ordinii, verificarea zvonurilor, gestionarea relației cu vechea nomenclatură sunt câteva dintre situațiile și activitățile comune cu care s-au confruntat cele două noi foruri de conducere care au primit răspunsuri similare din partea acestora. Crearea FSN ca noua structură de putere la nivel județean și municipal avea nevoie pentru a se menține, în concepția revoluționarilor, și de sprijinul Armatei.

¹⁹⁶ *Ibidem*, dosar nr. 476, Șerban Gheorghe, f. 13.

¹⁹⁷ *Ibidem*, dosar nr. 473, Iancu Neculai, f. 10.

¹⁹⁸ *Ibidem*, dosar nr. 481, Sava Ricu Dan, f. 19.

¹⁹⁹ *Ibidem*, dosar nr. 473, Iancu Neculai, f. 10.

²⁰⁰ „După miezul nopții, deci în noaptea de 23 spre 24 decembrie, în jurul orei 01, se primește prin telefonul operativ înștiințarea că deasupra noastră se lansează desant aerian terorist.”; „Pe la orele 23:00 se primește telefon prin care eram anunțați că dinspre Râmnicu Sărat sosește o garnitură militară ce trece prin Buzău spre București și că de la Mizil se îndreaptă spre Buzău un camion cu Teroriști.” *Ibidem*, dosar nr. 476, Șerban Gheorghe, ff. 12-13.

²⁰¹ *Ibidem*, dosar nr. 476, Șerban Gheorghe, f. 12.

²⁰² „Am participat în toată această perioadă de 22-28 decembrie 1989 la asigurarea pazei și verificării clădirii de la terasă până la subsol și toate punctele vulnerabile ale incintei, verificarea Cimitirului „Dumbrava”, de unde se trăgeau focuri de armă, a blocurilor din jur (mai ales cele turn), curtea și clădirea Școlii Pedagogice, hotelul partidului (actualul hotel „Crâng”), tronsonul de la intersecția bd. N. Bălcescu cu str. Democrației, al străzii „23 August” (actualmente N. Titulescu) cu împrejmuirea cimitirului „Dumbrava”, de unde erau semnalate focuri de armă, Arhivelor Statului.” *Ibidem*, dosar nr. 473, Iancu Neculai, f. 12.

O relație tensionată. Armata și revoluționarii

La început, *Alarma de luptă parțială* din data de 17 decembrie²⁰³ a fost percepută de către o parte din membrii armatei române de la Buzău, drept o glumă.²⁰⁴ Convocarea personalului militar în unități s-a realizat motivându-se un pericol ungar, care nu era, în opinia militarilor, lipsit de un anumit fundament.²⁰⁵ Deși prin intermediul posturilor de radio străine se cunoșteau informațiile în legătură cu evenimentele de la Timișoara, acestea au fost percepute drept „o răbufnire a tineretului, a celor care simțeau nevoia să spargă zăgazurile unei constrângeri artificial impuse”, fără a se conștientiza „gravitatea situației.”²⁰⁶ În plus informațiile de la radio erau privite cu circumspecție, fiind considerate, uneori, exagerate.²⁰⁷ Mai mult, „fermitatea cu care erau combătute acțiunile celor care încălcau legile țării și mai ales că știam că aveam organe de restabilire a ordinii destul de temute” a creat impresia că situația se va dezamorsa.²⁰⁸ În acest timp, în cadrul unităților erau organizate cuvântări în timpul cărora erau condamnate actele de huliganism de la Timișoara.²⁰⁹

²⁰³ Pentru o analiză a acestui ordin a se vedea Victor Eugen Mihai Lungu, Tit-Liviu Domșa, *Împușcați-i că nu-s oameni. Cluj-Napoca, Decembrie 1989*, Fundația Academia Civică, 2005, pp. 54-55.

²⁰⁴ „Am venit duminică seara acasă, n-am apucat să mă odihnesc, era trecut de opt, a sunat telefonul, mi-a zis centralistul să vin repede la unitate, „E alarmă, toa' lent-major”, „Ce alarmă, mă, la ora asta?”, „Nu știu, e ceva cu ungurii, veniți repede”. M-am îmbrăcat, am sunat la Cornel Popescu, era vecinul meu, maior la noi în unitate, i-am spus de alarmă și a început să râdă, „Cred că face Gabor vreo glumă cu noi” – colonelul Gabor era șeful Secției Parașutiști din Comandamentul Aviației Militare.” Mircea Tănase, *Eroii învinși ai revoluției*, București, Editura Militară, 2009, p. 35-36.

²⁰⁵ „Fuseseră niște probleme prin toamnă și era oarecum credibilă ipoteza că ungurii ar vrea ceva.” *Ibidem*, p. 36.

²⁰⁶ *Ibidem*, p. 36.

²⁰⁷ *Ibidem*, p. 37.

²⁰⁸ *Ibidem*, p. 38.

²⁰⁹ „A doua zi, pe 21 decembrie, unitatea a fost adunată pe platou și s-au ținut cuvântări, au fost condamnate actele de huliganism, s-a exprimat hotărârea de a lupta împotriva lor. A fost un bun prilej pentru unii de a se remarca din nou ca vajnici luptători... cu gura. Șeful popotei, fost ofițer în tinerețe, chiar i-a condamnat rău pe „acești antifasciști (sic!) care atentează la libertatea și independența patriei noastre socialiste”. *Idem*. Relevant pentru atmosfera din cadrul unor unități ale armatei de la Buzău este și următorul moment relatat de Mircea Tănase: „La prânz, Costică Țone, un aviator convertit de nevoie în parașutist, s-a adresat unuia cu domnule și a fost atenționat aspru de șeful de stat-major să aibă grijă cum vorbește. Țone însă venise din oraș, fusese operat de ulcer și era în concediu medical, și cum stătea acasă și conspecta conștiincios Raportul la Congresul XIV a văzut la televizor ce se întâmpla în București. A plecat spre unitate și, în centru, în Piața Daciei, l-au luat civilii pe sus. El era în uniformă și deja se lansase sloganul „Armata e cu noi!”. Degeaba le-a spus că era proaspăt operat, abia a reușit să scape de entuziasmul lor, a ajuns la unitate și ne-a povestit ce era în oraș.” *Ibidem*, p.39

În seara zilei de 19 decembrie, ora 18:00, în garnizoană, centrul orașului, zona industrială, gări și autogări, au început să patruleze, dotate cu armament și muniție de război, trupe ale armatei care au fost retrase la 22 decembrie 1989, ora 13:00, fără ca în timpul activității să se fi confruntat cu acțiuni care să determine intervenția acestora.²¹⁰

Imaginea armatei a avut de suferit ca urmare a patrulelor întreprinse. În acest sens, Mircea Tănase relatează că: „Se constituiseră patrulare din cadre și militari în termen care se deplasau prin oraș; când veneau în cazarmă ne spuneau că atmosfera era sumbră, lumea îi privea cu ostilitate – nu puteam să înțelegem de ce, până atunci fuseserăm bine acceptați de populația urbei.”²¹¹ Trebuie precizat că în după amiaza zilei de 22 decembrie în oraș încă existau patrulare alcătuite din membrii ai miliției și armatei care au operat, conform relatărilor, cel puțin o reținere.²¹² În legătură cu participarea militarilor în acțiuni de patrulare, declarația lui Constantin Olteanu acordată lui Alex. M. Stoenescu pare neobișnuită. Acesta infirmă în timpul interviului prezența Armatei pe străzi în Buzău precizând că: „Înainte de a relatea câteva aspecte privind teroriștii de la Buzău, doresc să subliniez un fapt foarte important: Comandamentul Armatei a II-a²¹³ în frunte cu generalul-locotenent Ion Dândăreanu, a fost singurul comandament de armată, din cele patru, care nu a scos militari în stradă în perioada 17-22 decembrie 1989, în nici o localitate din zona de responsabilitate a acestei armate, respectiv în întreaga Moldovă. Eu, care am răspuns de județele Iași, Vaslui, Botoșani și Suceava, în acele zile am cooperat foarte bine cu comandantul armatei. Nu am decât să regret că acest lucru este lăsat în umbră. Mă refer la faptul că Dândăreanu nu a scos Armata pe stradă atunci, între 17 și 22 decembrie, când toți ceilalți au ieșit. Dar aceasta este altă poveste.”²¹⁴

²¹⁰ Marian Rizea, 22.12.1989 *Revo(lu)ția din România. Făcături. Schimbare. Vasalizare. Inaptocrație*, București, Editura Mica Valahie, 2017, p. 330.

²¹¹ Mircea Tănase, *Eroii învinși ai revoluției*, București, Editura Militară, 2009, p. 39.

²¹² „Ulterior, în jurul orelor 13:30-14:00, am ieșit din Palat cu intenția de a mă întâlni cu socrul meu în Piața Centrală și, în momentul în care m-am întâlnit cu acesta în zona respectivă, manifestând în continuare bucuria pentru revoluție, a oprit lângă noi un autoturism ARO al Miliției și din acesta au coborât doi milițieni (subofițeri) și doi soldați și cunoscând că suntem anticomuniști, folosindu-se de paturile de pistoale, ne-au împins în autoturism. Ne-au spus mie și socrului meu, Constantinescu Ion, că suntem reținuți și s-a pus autoturismul în mișcare, îndreptându-se spre sediul Miliției din strada Chiristigii. Timp de aproximativ 2 ore ne-am deplasat cu autoturismul în diverse zone din Buzău, unde milițienii erau trimiși prin stație și, la un moment dat, fără explicații, am fost transportați în Piața Daciei, unde ni s-a permis să plecăm.” *Ibidem*, dosar nr. 13.777, Dan Corneliu, f. 13-14.

²¹³ Armata a II-a, a luat ființă 18 august 1916. La 1 august 1918 a primit ordin de demobilizare și a fost remobilizată în timpul celui de al Doilea război mondial. În iunie 1947 a fost creată Regiunea a II-a Militară, iar la 5 aprilie 1960, aceasta s-a desființat și a luat ființă Comandamentul Armatei a II-a. În anul 198 Comandamentul acesteia a fost mutat la Buzău.

²¹⁴ *Vitralii-Lumini și Umbre*, an IV, nr. 16, septembrie – noiembrie 2013, p. 111.

Începând cu ora 17:45, în urma notelor telefonice 38-39,²¹⁵ generalul-locotenent Ion Dândăreanu a dat dispoziții privind „paza obiectivelor civile de importanță deosebită.”²¹⁶ Alături de militari, la paza unor „obiective economice, sociale și administrative” au participat și gărzile patriotice. Unitățile militare au organizat șase patrule dotate cu TAB-uri, care au acționat doar pe timpul nopții, alături de echipaje ale miliției, în trei puncte fixe de control la intrările principale în oraș. Totodată au fost luate măsuri pentru organizarea sistemului de pază și apărare a Comandamentului Armatei a II-a și unităților din subordinea acesteia, precum și a apărării depozitelor și obiectivelor speciale.²¹⁷

Conform mărturiei lui Pavel Eusebiu, în jurul orei 19, la Comandamentul Armatei a II-a s-a deplasat, însoțit de către un reprezentant al gărzilor patriotice, și căpitanul Radu Aurelian²¹⁸ Tot conform unei mărturii, aceea a lui Rădulescu Gheorghe, în urma unor discuții în cadrul conducerii revoluționare s-au exprimat nedumeriri cu privire la faptul că din partea conducerii armatei nu venise nimeni la Palat. În urma informării celor din conducere cu privire la cunoașterea unor persoane din comandamentul armatei a II-a, respectiv a generalului Dândăreanu și a colonelului Boar, Rădulescu Gheorghe a decis să meargă cu mașina personală la Comandamentul Armatei a II-a, unde a fost reținut timp de aproximativ 3 ore. În urma unor discuții cu colonelul Boar și „căpitanul Coșcone” acesta se întoarce la Palat împreună cu cei doi ofițeri, unde, deși avea o legitimație, a fost reținut, iar cadrele militare dezarmate și reținute, la rândul lor.²¹⁹

În jurul orei 20 a zilei de 22 decembrie²²⁰ la Comandamentul Armatei a II-a a sosit Constantin Olteanu împreună cu Ion Catrinescu, prim adjunct al șefului Secției organizatorice din CC al PCR și cu căpitanul Gheorghe Ciulean, ofițer de Securitate, garda personală a lui Olteanu. Deplasarea către Buzău s-a realizat cu acordul lui Dândăreanu, după ce, în prealabil, acesta ceruse aprobare de la eșaloanele superioare. Acesta plecase de la Iași cu un autoturism ARO în jurul orei 15:00 și, la indicațiile comandantului Armatei a II-a, a venit la Buzău împreună cu colonelul Boar, șeful Serviciului de contrainformații al Armatei

²¹⁵ Pentru un istoric al notelor telefonice a se vedea Constantin Corneanu, *op. cit.*, pp. 643-645.

²¹⁶ *Armata Română în...*, *op. cit.*, p. 302.

²¹⁷ *Ibidem*.

²¹⁸ *Ibidem*, dosar nr. 3.249, Eusebiu Pavel, f. 9.

²¹⁹ Arhiva IRRD, fond IV/217, interviu realizat cu Rădulescu Gheorghe la data de 19.07.2019.

²²⁰ Potrivit lucrării *Armata Română în...*, *op. cit.*, p. 303, C. Olteanu a ajuns la Buzău în jurul orei 19.

a II-a.²²¹ După ce a ajuns la Comandamentul Garnizoanei, Dândăreanu a luat legătura cu generalul-locotenent Victor Stănculescu, pe care l-a anunțat de prezența lui Constantin Olteanu la Buzău, primind ordinul de a-l reține pe acesta din urmă în garnizoană. C. Olteanu a rămas la Buzău până la 31 decembrie, când a fost mutat la „Centrul de Instrucție al Trupelor de Geniu, pe Șoseaua Olteniței, unitate transformată ad-hoc în închisoare, respectiv cu gratii la uși și garda asigurată de Regimentul 2 Mecanizat.”²²²

Această informație a ajuns să fie cunoscută și liderilor revoluției din Palat, fapt ce a contribuit la amplificarea panicii acestora ca urmare a influenței negative pe care considerau că noii veniți o vor exercita asupra conducerii Armatei a II-a.²²³ Din relatările șefului Securității, Ilie Merce, generalul Dândăreanu, nu a confirmat revoluționarilor, la întrebarea expresă a acestora, prezența lui Constantin Olteanu în cadrul Comandamentului.²²⁴ Încercările celor din Palat din noaptea de 22 spre 23 decembrie de a obține din partea conducerii Armatei a II și a unității militare de aviație de la Bobocu a unor informații care să „asigure liniștea noastră și a cetățenilor noștri”²²⁵ a creat în rândul revoluționarilor o stare de mefiență la adresa reprezentanților armatei.

Neîncrederea revoluționarilor față de structurile armatei a fost amplificată în următoarele zile. Astfel, în ziua de 23 decembrie, la Palat, au sosit cadre și soldați MApN, care au comunicat că aveau misiunea apărării noului Consiliu și a instituției, creând un dispozitiv în jurul clădirii. Aceștia, însă, au venit însoțiți de fostul prim secretar, Simion Cotoi.

Fostul lider al județului, alături de alți câțiva indivizi au încercat o reorganizare a CJFSN, incluzându-se și pe sine în noua structură. Această situație l-a determinat pe dr. Ion Vasile, alături de un grup restrâns din care făcea parte „d-nul Știrbu Paul, d-nul Miriță George și d-nul Șerbănescu,”²²⁶ să decidă o plecare la București pentru a anunța CFSN cu privire la situația de la Buzău. Deplasarea s-a realizat cu mașina personală a dr. Ion Vasile, care, din cauza tragerilor din zona Televiziunii și a clădirii fostului CC, nu a reușit decât să i-a legătura telefonic cu generalul Stănculescu pe care l-a informat în legătură

²²¹ *Vitralii-Lumini și Umbre*, an IV, nr. 16, septembrie-noiembrie 2013, p. 111.

²²² *Armata Română în...*, *op. cit.*, p. 303.

²²³ „În condițiile în care am aflat că în sediul Armatei a II-a se găsesc persoane importante ale puterii – generalul Olteanu, primul secretar al Iașului și șeful trupelor de securitate din Tecuci, panica a luat amploare cunoscând relațiile și influența pe care o puteau avea aceștia asupra conducerii Armatei a II-A, care știam că este una din cele mai puternice și dotate armate și care ar fi putut, printr-o acțiune necugetată, să periclitizeze procesul revoluționar.” *Ibidem*, dosar nr. 2.137, Ion Vasile, f. 24.

²²⁴ Merce Ilie, *art. cit.*, p. 24.

²²⁵ Arhiva SSPR, dosar nr. 2.137, Ion Vasile, f. 24.

²²⁶ *Ibidem*, dosar nr. 2.137, Ion Vasile, f. 24.

cu situația de la Buzău și „care m-a asigurat că va lua legătura cu conducerea Armatei a II-a pentru a interveni în sprijinul revoluționarilor.”²²⁷ Plecarea la București a lui Ion Vasile a fost determinată, în opinia Virginicăi Iliescu, și de faptul că generalul Dândăreanu, nu dăduse curs cerințelor revoluționarilor de a veni în sprijinul acestora după deschiderea focului.²²⁸ Relatând situația creată între revoluționari și reprezentanții armatei în seara de 23 decembrie, Burada Petre, preciza că după încercarea de constituire a unui nou CJFSN, de către fostul prim-secretar, armata a trecut la dezarmarea gărzilor patriotice și „arestarea” revoluționarilor sub pretextul apărării acestora de atacurile teroriste, eliberarea acestora realizându-se doar la „presiunea străzii”²²⁹. Același episod este rememorat și de către Miriță George care preciza că: „Sub motivul asigurării securității Consiliului, am fost închiși toți la un loc, într-o cameră la Parter, cu pază la ușă, până în dimineața zilei de 24 decembrie.”²³⁰ La rândul său, Ghețu Călin confirmă și el încercarea de îndepărtare a civililor de la putere.²³¹ În aceeași seară reprezentanții armatei au decis dezarmarea civililor, dar și a gărzilor patriotice aflate în Palat.²³²

Un alt element care i-a neliniștit pe revoluționari l-a constituit îndreptarea către Palatul Comunal a turelelor celor două tancuri care fuseseră trimise la Palat, în ziua de 23 decembrie, orele 13:30-14:00.²³³

A doua zi, probabil în urma intervenției dr. Ion Vasile,²³⁴ în jurul Palatului au fost trimise noi forțe militare, trei tancuri și două TAB-uri. Legătura dintre comandantul grupului și căpitanul Radu Aurelian a fost realizată, din cauza nefuncționării sistemului de comunicații radio, de către Miriță George.²³⁵

²²⁷ *Ibidem*, f. 25.

²²⁸ *Ibidem* dosar nr. 3.202, Iliescu Virginica, f. 13.

²²⁹ *Ibidem*, dosar nr. 14.961, Burada Petre f. 35.

²³⁰ *Ibidem*, dosar nr. 2.417, Miriță George, f. 45.

²³¹ „În intervalul 23-26 decembrie 1989, am participat la toate ședințele extraordinare ale grupului de revoluționari din Palat, prin care s-a reușit contracararea unor „manevre” care vizau înlăturarea civililor, numirea fostului prim-secretar PCR la putere, etc.” Arhiva SSPR, dosar nr. 2.140, Ghețu Călin, f. 34.

²³² *Ibidem*, dosar nr. 14.961, Burada Petre f. 35. Această informație trebuie privită cu a numită rezervă. În cursul acelei nopți un ofițer din gărzile patriotice a deschis foc asupra unor revoluționari cu arma din dotare, rănind și omorând 5 dintre aceștia.

²³³ „În ziua de 22 dec. Ora 13:30-14:00, de exemplu, gen. Dândăreanu, com. Armatei a II-a de la Buzău, a ordonat trimiterea tancurilor în Piața Daciei, care au stat aprox. 2 ore cu tunurile îndreptate spre birourile unde ne aflam noi, revoluționarii.” *Ibidem*, dosar nr. 471, Vasile Gheorghe, f. 10, *ibidem*, dosar nr. 2.923, Coman Gheorghe, f. 30.

²³⁴ *Ibidem*, dosar nr. 2.417, Miriță George, f. 45.

²³⁵ *Ibidem*.

Și la Casa Albă, „o mai bună colaborare cu armata în ceea ce privește executarea misiunilor de apărare, pază, evitarea de situații nedorite” s-a realizat tot după o „întrevedere” dintre reprezentantul Consiliului local FSN și șeful Comandamentului.²³⁶

Tensiunea dintre revoluționari și conducerea Armatei a II-a s-a amplificat în ziua de 24 decembrie în urma unei vizite la Palat a unei delegații a cadrelor militare care îl avea drept reprezentant pe col. Nicolae Păștinică. Acesta i-a informat pe membrii CJFSN că în cadrul comandamentului Armatei a II-a apăruseră diferențe de opinie cu privire la modul în care armata trebuia să se raporteze față de noua situație politică. Acest fapt a accentuat temerile revoluționarilor și a creat o nouă stare de panică. În urma acestei situații a fost contactat generalul Ștefan Gușă, care a dat ordine „de izolare a conducerii Armatei a II-a,” retrase ulterior, ceea ce a permis reîntoarcerea condiționată în cazarmă a colonelului N. Păștinică, acesta devenind „practic o garanție a sprijinului Armatei.”²³⁷

A doua zi, 25 decembrie, au apărut noi tensiuni între revoluționari și armată. Modul în care acționau militarii i-a determinat pe o parte a revoluționarilor să propună o deplasare a mulțimii din Piața Dacia la Comandamentul Armatei a II-a pentru a cere socoteală. Unei asemenea decizii s-a opus lt. col. Curic Vasile, ofițer care, aflat în concediu medical, s-a alăturat începând cu 22 decembrie, revoluționarilor, intrând alături de ei în Palat. Acesta, din cauza întreruperii liniilor telefonice civile cu Bucureștii, a luat „legătura cu MSM al Armatei prin releu Școala de Aviație Boboc – Comandamentul Aviației – MSM de unde s-au dat ordine și s-a lămurit situația cu Armata a II-A, aceasta colaborând cu noi”²³⁸ contribuind astfel la diminuarea tensiunii existente și, posibil, preîntâmpinând o posibilă situație ce ar fi putu avea consecințe nefaste pentru mișcarea revoluționară de la Buzău.

Disensiunile în rândul cadrelor militare i-a determinat pe aceia dintre ei care susțineau mișcarea revoluționară să-și contacteze rudele ca acestea, la rândul lor, să facă cunoscută la nivel național starea conflictuală existentă în cadrul Comandamentului Armatei a II-a și pericolul unei mișcări contra revoluționare din partea conducerii acesteia. În noaptea de 25 decembrie, aproximativ ora 24:00, Alexandru Nicolae, electrician la stația de Transformare Buzău Est, l-a contactat pe Topcian Costel pentru a-l informa că fratele său, maiorul Alexandru Ion, din cadrul UM 01671, i-a telefonat pe un fir direct cu orașul, pentru a-i comunica că generalul Dândăreanu, împreună cu Constantin Olteanu, care se afla „în secret” la garnizoană, pregăteau pe hartă

²³⁶ *Ibidem*, dosar nr. 481, Sava Ricu Dan, f. 20.

²³⁷ *Ibidem*, dosar nr. 2.137, Ion Vasile, f. 26, *Ibidem*, dosar nr.2.145, Simion Georgică, f. 39.

²³⁸ *Ibidem*, dosar nr. 1.274, Curic Vasile, f. 15.

o contralovitură împotriva revoluției, și îl ruga pe acesta să comunice această informație către Televiziune, generalului Voinea, sau oriunde alt undeva. Ca urmare a imposibilității folosirii comunicațiilor existente, Topcian, la sugestia lui A. Nicolae, va recurge la ajutorul comandantului pompierilor, Ghe. Boloangă, prin intermediul căruia informația a fost transmisă Comandamentului de Pompieri București.²³⁹ Temerile revoluționarilor s-au diminuat în momentul în care au fost informați că exista un ordin de arestare a lui C. Olteanu.²⁴⁰

Neîncrederea revoluționarilor față de membrii armatei nu a avut doar aspecte în legătură cu atitudinea acestora în privința noii situații ci și cu privire la capacitatea acestora de a răspunde provocărilor ivite odată cu apariția fenomenului terorist. În acest sens este relevantă mărturia lui Șerban Gheorghe, care relatează că în momentul la care s-a anunțat că „dinspre Râmnicu Sărat sosește o garnitură militară ce trece prin Buzău spre București și că de la Mizil se îndreaptă spre Buzău un camion cu Teroriști”, „Militarilor nu le-am spus nimic. Erau obosiți, nedormiți și nici prea multă pregătire nu aveau.”²⁴¹

Aducerea spre apărarea sediilor Palatului Comunal²⁴² și a Casei Albe²⁴³ a unor militari, în rândul cărora se aflau soldați care nu aveau decât două luni de instrucție și care aveau nevoie de gesturi simbolice pentru ridicarea moralului²⁴⁴ a contribuit, de asemenea, la slăbirea încrederii revoluționarilor în calitatea de protector, atribuită armatei.

Un alt moment resimțit de către revoluționari drept o trădare din partea militarilor l-a constituit momentul reținerii acestora din seara de 25 decembrie. Reținuți în camera 24, și „păziți la ușă de soldați care până atunci ne erau aliați și prieteni” revoluționarii au perceput acel moment ca o nouă acțiune de neloialitate din partea militarilor.²⁴⁵ Tot la data de 25 decembrie, ora 12:00, în interiorul Palatului Comunal au fost reținuți doi CI-ști de la Armata a II-A, care au motivat prezența lor „sub motivul informării d-lui general Dândăreanu.”²⁴⁶

Rolul generalului Ion Dândăreanu, în crearea unui sentiment de suspiciune în rândul revoluționarilor față de loialitatea armatei a fost unul semnificativ. Indecizia sau lipsa luării de către acesta a unor măsuri cerute

²³⁹ *Ibidem*, dosar nr. 2.297, Topcian Costel, f. 59; *ibidem*, Declarația de martor Alexandru Nicolae, f. 36-37.

²⁴⁰ *Ibidem*, dosar nr. 2.137, Ion Vasile, f. 26.

²⁴¹ *Ibidem*, dosar nr. 467, Șerban Gheorghe, f. 13.

²⁴² *Ibidem*, dosar nr. 477, Ivan Ioan, f. 34.

²⁴³ *Ibidem*, dosar nr. 467, Șerban Gheorghe, f. 12; *Ibidem*, dosar nr. 473, Iancu Neculai, f. 11.

²⁴⁴ *Ibidem*, dosar nr. 467, Șerban Gheorghe, f. 12.

²⁴⁵ *Ibidem*, dosar nr. 477, Ivan Ioan, f. 42-43.

²⁴⁶ *Ibidem*, dosar nr. 2.417, Miriță George, f. 46.

de către revoluționari i-a făcut pe aceștia să-l considere neloial mișcării revoluționare. Rememorând un dialog avut cu generalul Dândăreanu, din 24 decembrie, Costea Nicolae, amintește de faptul că acesta refuza să ia măsurile necesare stabilirii controlului asupra zonei din jurul Palatului Comunal.²⁴⁷

Generalul Dândăreanu a fost acuzat de către ofițerii de Securitate și Miliție și de o încercare de arestare sau suprimare a cadrelor celor două instituții. Șeful Securității relatează că într-o seară, în jurul orei 19:00, a fost sunat de către generalul Dândăreanu pe „telefonul operativ” și a ordonat ca acesta, împreună cu inspectorul șef, Constantin Vișoiu, să se deplaseze de urgență cu ABI-ul Securității, „fără însoțitori și neînarmați” la Comandament.²⁴⁸ Această inițiativă a fost percepută de ofițerii de Securitate, dar și de către cadrele militare prezente în sediu – li se adăugase lt. col. Stînea, drept o „provocare” în urmăreala ofițerii urmau să fie arestați. În urma unei discuții cu generalul Dândăreanu, care a fost întrebat cu privire la intențiile sale în legătură cu ordinul dat, s-a renunțat la efectuarea deplasării.²⁴⁹ O situație similară a prezentat și Gheorghe Duican care preciza că în seara de 22-23 sau 23-24 decembrie, ora 02:00, a primit ordin de la Armata a II-a, să scoată „tot efectivul de Miliție”, în acest caz, înarmat, la Sala Sportului, o zonă „în câmp”. După ce a îmbarcat efectivul în mașini, a fost trimis un milițian de la circulație să verifice zona, iar acesta a raportat că acolo era „mișcare”, aspect care l-a determinat pe maiorul Ghe. Duican, să renunțe la executarea ordinului.²⁵⁰

Fostul șef al securității Buzău, Merce Ilie, îl acuza pe generalul Dândăreanu și de alte acțiuni prin care a încercat să culpabilizeze sau să compromită imaginea cadrelor de securitate și a instituției. Totodată, I. Merce relatează și faptul că acțiunile și atitudinea acestuia au determinat o parte a cadrelor militare, condusă de șeful de stat major, să îl aresteze pe acesta timp de o oră, fiind eliberat doar în urma intervenției generalului Ștefan Gușă.²⁵¹

Acuze la adresa generalului Dândăreanu au venit și din partea lt.col. Vasile Apostol, fost șef de stat major al Marii Unități Mecanizate din

²⁴⁷ „Domnule general, eu nu înțeleg de ce nu acționați. Oricine ar dori să păstreze Palatul, ar trebui să controleze clădirile din jur – hotelul și clădirea D. Te. Să o cerceteze, să o elibereze și să pună ordine. Dacă dv. Nu puteți, trimiteți-mi o ladă de grenade și împreună cu garda liniștesc situația din clădirea D.Tc. Răspunsul a fost simplu: «Dumneata să-ți vezi de firele dumitale, de armată mă ocup eu. Nu-ți dau grenade pentru că avariezi clădirea.» Am comentat: «Pentru Dumnezeu, și așa s-a tras în ea și arată ca după război; să lămurim problema aceasta, că apoi o reparăm noi!» Răspunsul a fost, din nou, inflexibil: «Nu este treaba dumitale.»” *Ibidem*, dosar nr. 2.143, Costea Nicolae, f. 26.

²⁴⁸ Merce Ilie, *art. cit.*, p. 25.

²⁴⁹ *Ibidem*.

²⁵⁰ Arhiva IRRD, Fond IV/217, interviu realizat cu Duican Gheorghe la data de 19.07.2019.

²⁵¹ Merce Ilie, *art. cit.*, p. 22. ș.u.

Brăila, și a generalului Constantin Olteanu. Primul dintre aceștia îl acuza pe comandantul Armatei a II-A de faptul că „dădea ordine contradictorii. Printr-un telefon vorbea cu mine, iar prin altul vorbea (făcea retranslație) cu generalul Eftimescu.”²⁵² Iar Constantin Olteanu, prin relatările cu privire la deciziile luate de Dândăreanu în legătură cu fenomenul terorist, îl acuza pe acesta de incompetență.²⁵³

Încă din după amiaza zilei de 22 decembrie, revoluționarii buzoieni au încercat să obțină o confirmare din partea militarilor privind susținerea acestora față de noul curs al evenimentelor. Răspunsul echivoc și tardiv venit de la Comandamentul Armatei a II-A și de la alte unități militare din județ i-a nemulțumit pe revoluționari. Aceste aspecte au contribuit la decizia revoluționarilor de a interveni la foruri superioare din cadrul structurii Armatei române pentru a se realiza presiuni asupra conducerii Comandamentului Armatei a II-a în vederea persuadării acestora la cauza revoluționară. Modul în care au gestionat cadrele militare perioada următoare și disensiunile dintre acestea cu privire la maniera în care ar trebui abordată noua situație i-a determinat pe revoluționari să perceapă factorul militar ca pe un potențial element contra revoluționar și nu ca pe un agent de salvagardare împotriva teroriștilor, așa cum sperau aceștia.

Revoluționarii sub asediu

Noaptea de 22 spre 23 decembrie a fost una dificilă pentru revoluționari. Numeroasele zvonuri primite la Palatul Comunal, coroborată cu incertitudinea privind poziția armatei față de mișcarea revoluționară a amplificat temerile acestora. Pentru a răspunde la potențialele atacuri sau format numeroase echipe care, în acest interval, dar și în perioada următoare, au trecut la verificarea informațiilor privind atacurile teroriste sau otrăvirea apei, principalele zvonuri apărute în seara de 22 decembrie și care au continuat și a doua zi.²⁵⁴ O parte dintre cei care au participat la aceste acțiuni au avut de

²⁵² Constantin Sava, Constantin Monac, *Revoluția Română din decembrie 1989 re trăită prin documente și mărturii*, București, Editura Axioma Edit, 2001, p. 459.

²⁵³ *Vitralii-Lumini și Umbre*, an V, nr. 17, decembrie 2013 – februarie 2014, p. 30-31.

²⁵⁴ „Spre dimineață am primit informații cu privire la „teroriștii” din județul Buzău, iar eu am plecat în „Zona Boboc” unde se zvonise că au aterizat două elicoptere ”Puma” cu teroriști”, *Ibidem*, dosar nr. 1.910, Damian Constantin, f. 43; „Vestea că apa este otrăvită ne-a creat multe probleme deoarece se formau cozi lungi la toate punctele alimentare pentru procurarea apei minerale.. în jurul orei 16 se primește confirmarea că apa este potabilă. Și sunt trimiși oameni în oraș pentru a răspândi vestea.” *Ibidem*, dosar nr. 467, Șerban Gheorghe, f. 13; „Între orele 9-10, (...) să ne deplasăm la Castelul de Apă al Orașului, deoarece se primise informații referitoare la otrăvirea apei de teroriști. Ne-am constituit un grup care ne-am deplasat la Castelul de Apă și am anunțat locuitorii orașului în drum spre acesta, să nu consume apa până la verificarea informației.” *Ibidem*, dosar nr. 2147, Moisac Stelian, f. 38.

suferit ca urmare a confundării acestora cu teroriștii.²⁵⁵ Eventualitatea unui conflict armat cu forțe antirevoluționare i-a determinat pe revoluționari să acționeze inclusiv în ideea pregătirii pentru apariția unor victime. Pentru aceasta, Coman Gheorghe a fost delegat să meargă la Textile Buzău, dar și în localitățile învecinate pentru a aduna vată și pansamente, materiale ce lipseau sau existau în cantități insuficiente în cadrul spitalelor.²⁵⁶ În timpul desfășurării evenimentelor nu toate acțiunile au fost coordonate. O parte dintre revoluționari au acționat în virtutea primului ordin²⁵⁷, iar alții au recurs la inițiative proprii.²⁵⁸

Înarmarea civililor s-a făcut în urma zvonurilor privind un atac al teroriștilor asupra Palatului Comunal. În jurul prânzului, pe bază de buletin sau legitimații de serviciu, a început înarmarea persoanelor din sediul fostului Comitet Județean de partid,²⁵⁹ iar, începând cu ora 15:00, și a gărzilor patriotice din cadrul întreprinderilor.²⁶⁰ Au existat și cazuri în care, inițial, revoluționarilor care solicitau arme și muniții nu li s-au acordat. Trebuie amintit că nu toți cei care au fost înarmați aveau cunoștințele sau aptitudinile necesare folosirii acestora și, din fericire, în cazul unora dintre aceștia, s-a luat măsura dezarmării.²⁶¹ Odată cu deschiderea focului, însă, aceștia au luat cu

²⁵⁵ „Am fost trimis în recunoaștere la circa 40 km, N-V de oraș, la punctul Mânăstirea Ciolanu, pentru a verifica zvonul că e un cuib terorist (... zvonul a fost Fals. La înapoiere (...) la un filtru pe șosea am oprit și, deoarece era prima mașină care circula de câteva zile, m-au arestat. Am fost bruscat, lovit și lungit cu fața la pământ. Am fost ridicat ulterior de un echipaj militar și ținut cu armele la ceafă, în spate, în coaste la UM 01661 (...) Am fost depozitat de acte și lucruri personale și încarcerat, apoi toată noaptea cercetat.” *Ibidem*, dosar nr. 2.313, Vasile Sburlan, f. 90; Sava Ricu Dan relatează că după ce grupul din care făcea parte a fost verificat de către un echipaj al armatei cu privire la arma pe care o aveau asupra lor: „Acest lucru a durat puțin, după care, când să plecăm, un grup de turbulenți ne-au atacat, moment în care era să fim omorâți cu bătele dacă ofițerii care ne verificau nu erau mai aproape.” *Ibidem*, dosar nr. 481, Sava Ricu Dan, f. 20.

²⁵⁶ *Ibidem*, dosar nr. 2.923, Coman Gheorghe, f. 30.

²⁵⁷ Arhiva IRRD, Fond IV/217, interviu realizat cu Iosef Constantin, la data de 19.07.2019.

²⁵⁸ „Când s-a zvonit că apa potabilă este otrăvită, m-am deplasat din propria inițiativă cu 3 revoluționari înarmați, la depozitele cu ridicata al UJCC, ICRA, ICA Alimentara și ICS Alimentație Publică de unde am livrat, în condiții de siguranță, apă minerală, reținută pe stoc pentru revelioane, către consumurile colective (spitale, armată etc.) și unități de desfacere cu amănuntul.” Arhiva SSPR, dosar nr. 2.921, Nițulescu Gheorghe, f. 27.

²⁵⁹ *Ibidem*, dosar nr. 2.675, Drăghici Dumitru, f. 38.

²⁶⁰ *Ibidem*, dosar nr. 2.297, Topcian Costel, f. 9.

²⁶¹ „În jurul orei 20:40, după ce se zvonise că desanturi de parașutiști se apropie de Buzău cu gândul de a ocupa Palatul am fost dotați cu arme. Eu am primit un pistol mitralieră și două încărcătoare. Verificând arma mea, am observat un civil în vârstă care nu știa să pună încărcătorul. Am dorit să-l învăț, dar mi-am dat seama că nu voi reuși. L-am anunțat pe locotenentul major Topliceanu și acesta i-a luat arma.” *Ibidem*, dosar nr. 2.297, Topcian Costel, f. 53; „Rețin un episod: un gardist, după ce i s-a dat armament, a venit speriat la mine și mi-a

asalt depozitele gărzilor patriotice și au primit arme, o parte dintre ei au mers apoi spre Palatul Comunal și au fost integrați în dispozitivul de pază.²⁶²

În după amiaza zilei de 23 decembrie au fost trase primele focuri de armă în oraș.²⁶³ Primele ținte ale gloanțelor teroriștilor sunt greu de identificat.²⁶⁴ După deschiderea focului, din zona „Casei Cărților”, Jipa Marian și Ioan Ivan au trecut la verificarea zonei. Deși se aflau în această misiune, asupra lor s-a tras din dispozitivul de apărare a Palatului.²⁶⁵ După aceste prime trageri, asupra Palatului a început să se tragă și din clădirile aflate în jurul său, iar revoluționarii s-au adăpostit la parterul clădirii Palatului. Majoritatea geamurilor din clădire au fost sparte, iar cei din interior nu au mai putut pleca acasă.²⁶⁶ În urma schimbului de focuri dintre cei care trăgeau asupra Palatului și cei aflați în dispozitivul de apărare a acestuia a apărut și prima victimă,²⁶⁷

spus: Tovarășe colonel, eu nu am pus niciodată mâna pe o armă și, deci, nu știu s-o folosesc. Vă rog să dați ordin să mi-o retragă. L-am chemat pe comandantul lui și am dispus să-i retragă armamentul, fapt realizat.” Merce Ilie, *art. cit.*, pp. 21-22.

²⁶² „Pe 23.12.1989. s-au auzit primele focuri spre după-amiază, și atunci am năvălit cu toții peste dl. B. Victor, și am luat personal pe semnătură un pistol mitralieră cal. 7.62 cu 60 de cartușe, două încărcătoare și o mitralieră cu bandă cal. 7.62 cu 4000 de cartușe, două genți. Apoi ne-am urcat într-o Dacie cu Ștefan Florin și am plecat la palatul Comunal. Trecând prin diferite zone de tragere și baraje de revoluționari.” *Ibidem*, dosar nr. 2.283, Dregan Florin, ff. 52-53.

²⁶³ Momentul la care a fost tras primul foc de armă nu întrunește consensul revoluționarilor. Ion Vasile plasează acest moment dimineața, tot atunci când a apărut, în opinia sa, și prima victimă: „În dimineața zilei de 23, în timp ce se citea din balconul Palatului un comunicat al Consiliului provizoriu, s-a tras primul foc de armă. A urmat o descindere în zona respectivă, găsindu-se prima victimă. Din acel moment au început o serie de acțiuni armate cu schimburi de focuri care s-au extins în tot orașul.” *Ibidem*, dosar nr. 2.137, Ion Vasile, f. 25. Neagu Ilie plasează momentul în jurul orei 14 „În data de 23-XII-1989, în jurul orelor 14 s-au tras primele focuri de armă în centru municipiului Buzău, de pe o clădire aflată în imediata vecinătate a palatului Comunal, care se afla în mâna forțelor revoluționare.” *Ibidem*, dosar nr. 1.125, Neagu Ilie, f. 31; Simion Georgică indică două ore diferite: „De la deschiderea primului foc de armă în jurul orei 16 pe data de 23 decembrie 1989, din spatele (deasupra) Casei Cărții.” *Ibidem*, dosar nr. 2.145, Simion Georgică f. 47” și „a opri măcelul ce începuse deja la Buzău din 22 dec 89, aproximativ orele 17:30 18:00 cu primul foc de armă tras din Casa Cărții de lângă Palatul Comunal.” *Ibidem*, 38.

²⁶⁴ „Precizez că am fost ținta primelor gloanțe ce s-au tras în Buzău, în după amiaza zilei de 23 decembrie. Primul glonț a ricoșat din geam, a trecut deasupra capului meu (deoarece la auzul zgomotului am executat un „Culcat”), înfigându-se în zidul din spate.” *Ibidem*, dosar nr. 2.143. Costea Nicolae, f. 26; „Ora 15.30 mă aflu pe platoul din Fața palatului să verific cum se aud difuzoarele instalate la balcon când s-a tras primul glonț la Buzău. S-a tras dinspre Casa Cărții spre Palat, lângă mine, spărgând un glob cu bec pe fațada intrării principale, deci eu am fost cea mai apropiată țintă a primului foc de armă în Revoluția de la Buzău.” *Ibidem*, dosar nr. 2.313, Vasile Sburlan, f. 86.

²⁶⁵ *Ibidem*, dosar nr. 2919, Jipa Marian, f. 22; *Ibidem*, dosar nr. 477, Ivan Ioan, f. 28.

²⁶⁶ *Ibidem* dosar nr. 3.202, Iliescu Virginica, f. 12.

²⁶⁷ Conform informațiilor prezente în mediul online, potrivit rechizitorului Parchetului

un soldat de la o unitate de transmisiuni, împușcat în abdomen.²⁶⁸ Acesta a fost „adus pe brațe” în Palat și transportat la spital cu ajutorul mașinii unui revoluționar, ce a trebuit să treacă prin câteva baraje, făcute de oamenii ce legitimau „tot ce mișca pe stradă și mașinile, pentru că spuneau că au sosit teroriștii.”²⁶⁹ După un moment de liniște, civilii care primiseră arme au fost dezarmați. Ulterior, tot în urma unui zvon privind un desant aerian al teroriștilor asupra Palatului, dar și ca urmare a faptului că soldații din Palat au deschis focul în exterior, civilii au fost din nou înarmați, de data aceasta fără a mai prezenta vreun act de identitate și, iarăși, dezarmați în jurul orei 22.²⁷⁰

Deschiderea focului și numeroasele zvonuri cu privire la apariția teroriștilor și amenințarea revoluționarilor²⁷¹ și a familiilor acestora²⁷² dar și încercarea fostului prim secretar de a schimba componența noii structuri de putere i-a determinat pe revoluționari să devină suspicioși în privința lui Simion Cotoi și, în cele din urmă, să îl rețină. Încercarea fostului prim secretar de a se menține la putere a fost confirmată și de către Ghe. Duican, care menționa că în după amiaza de 23 decembrie în urma unei discuții cu Simion Cotoi, la afirmația ofițerului de miliție că era timpul ca acesta să facă „pasul înapoi”, fostul secretar, a replicat: „Nu se știe!”²⁷³ După întoarcerea de la Securitate acesta a fost pus sub o supraveghere „foarte de aproape.”²⁷⁴ Agitația fostului prim-secretar și numeroasele telefoane date, a atras atenția doctorului Ion Vasile care i-a comunicat lui Gheorghe Coman că nu trebuia să-l „scape din ochii” pe fostul prim secretar. La un moment dat, Simion Cotoi a fost prins purtând o discuție telefonică în timpul căreia transmisese mesajul: „Acum e momentul fraților! La luptă fraților!”²⁷⁵ Această convorbire i-a fost adusă la cunoștință dr. Ion Vasile care „a luat un pistol mic de la un ofițer și când a intrat Simion Cotoi pe ușă a țipat și a spus: «Chemați soldații de la ușă!» și

Militar în Dosarul Revoluției, prima victimă împușcată a apărut în seara zilei de 22.12.1989. „Numitul Tudorică Paul născut la data de 26.12.1970 în Buzău, fiul lui Marin și Amalia, domiciliat în mun. Buzău (...), a fost rănit prin împușcare în antebrațul și hemitoracele stâng, la data de 22.12.1989, în apropierea U.M. 02470 Buzău, în timp ce se deplasa spre locul de muncă” - *apud* <https://mariusmioc.wordpress.com/2015/10/15/cercetarile-parchetului-in-dosarul-revolutiei-104-buzau/>, consultat la 13.07.2019.

²⁶⁸ Arhiva SSPR, dosar nr. 2.675, Drăghici Dumitru. f. 38.

²⁶⁹ *Ibidem*, dosar nr. 1.458, Mărunțiș Nicolae, f. 26.

²⁷⁰ *Ibidem*, dosar nr. 2.675, Drăghici Dumitru. f. 38.

²⁷¹ *Ibidem*, dosar nr. 2.137, Ion Vasile, f. 27.

²⁷² Arhiva SSPR, dosar nr. 2.932, Coman Gheorghe, f. 30.

²⁷³ Arhiva IRRD, fond IV/217, interviu realizat cu Duican Gheorghe la data de 19.07.2019.

²⁷⁴ *Ibidem*, dosar nr. 14.961, Burada Petre f. 35.

²⁷⁵ Arhiva SSPR, dosar nr. 2.932, Coman Gheorghe, f. 31.

«Din acest moment, ești arestat.»²⁷⁶ A fost apoi reținut „cu pușca la tâmplă până dimineața”²⁷⁷ în subsolul Palatului, amenințat cu moartea dacă urma să se întâmple ceva cu revoluționarii²⁷⁸ și, până la clarificarea situației, i s-a stabilit un regim de „domiciliu forțat”²⁷⁹, fiind supravegheat, atât el, cât și telefonul acestuia.²⁸⁰ Decizia reținerii fostului prim secretar a fost unanim împărtășită de către revoluționari.²⁸¹ În tot acest timp, cei aflați în afara Palatului cereau ca Simion Cotoi să „fie predat.”²⁸² Fostul prim secretar a refuzat să spună cu cine vorbise, afirmând că o sunase pe Stela Chioveanu,²⁸³ pentru a-i comunica să aibă grijă de animale.²⁸⁴ Totodată, în timp ce era condus la subsolul Palatului, acesta le promitea celor care îl însoțeau că o să-i ajute și că o să le ofere apartamente.

Deschiderea focului și apariția victimelor l-a determinat pe Vasile Sburlan să i-a inițiativa confecționării unor apărători metalice în cadrul întreprinderii unde lucra, acestea fiind apoi folosite, din 24 decembrie, de către cei care apărau Palatul²⁸⁵, iar comandantul pompierilor, Ghe. Boloangă a adus la Palat reflectoare.²⁸⁶

În seara de 23 spre 24 decembrie s-a înregistrat un nou moment în care revoluționarii au fost îndemnați să părăsească clădirea Palatului. Acest mesaj a fost enunțat în jurul orei 2:00-2:30 și a fost adresat de către două persoane care vorbeau „ca și cum nu ar mai avea nevoie de noi.”²⁸⁷ În acest timp, ca urmare a intensității tragerilor a luat foc acoperișul Tribunalului, aflat în vecinătatea Palatului.²⁸⁸ Aproximativ în același interval în interiorul clădirii Palatului căpitanul Gheorghe Olteanu, membru al gărzilor patriotice a deschis focul, omorând, la acel moment, patru persoane și rănind una.²⁸⁹ Conform

²⁷⁶ Arhiva SSPP, dosar nr. 2.932, Coman Gheorghe, f. 31.

²⁷⁷ *Ibidem*, dosar nr. 3.202, Iliescu Virginica, f. 12.

²⁷⁸ Arhiva SSPP, dosar nr. 2.932, Coman Gheorghe, f. 31.

²⁷⁹ *Ibidem*, dosar nr. 2.140, Ghețu Călin, f. 34.

²⁸⁰ *Ibidem*, dosar nr. 3.202, Iliescu Virginica, f. 12.

²⁸¹ *Ibidem*, dosar nr. 477, Ivan Ioan, f. 34, *Ibidem*, dosar nr. 14.961, Burada Petre f. 35.

²⁸² *Ibidem*, dosar nr. 3.201, Pandele Gh. Emanoil, f. 37.

²⁸³ Iliescu Virginica consemna că Simion Cotoi, a fost prins vorbind „codificat” cu Maria Lazăr, *Ibidem*, dosar nr. 3.202, Iliescu Virginica, f. 12.

²⁸⁴ Arhiva SSPP, dosar nr. 2.932, Coman Gheorghe, f. 31.

²⁸⁵ *Ibidem*, dosar nr. 2.313, Vasile Sburlan, f. 12.

²⁸⁶ *Ibidem*, dosar nr. 2297, Topcian Costel, f. 23.

²⁸⁷ *Ibidem*, dosar nr. 2.675, Drăghici Dumitru, f. 39.

²⁸⁸ *Ibidem*, dosar nr. 2.417, Miriță George, f. 16.

²⁸⁹ Au decedat: Vasile Apostol (50 de ani), Constantin Voinea (33 de ani), Aurel Toader (35 de ani), Nicolae Zaharia (48 de ani) și a fost rănit Aurel Tucă (21 de ani).

mărturiilor, Ghe. Olteanu a deschis focul în jurul orei 3:00,²⁹⁰ în timp ce în Palat luminile erau stinse. După ce martorii au auzit rafala trasă, s-au aruncat la podea pentru a se proteja, apoi au constatat că în jurul lor existau persoane rănite, pe care au încercat să le salveze,²⁹¹ sau moarte.²⁹² Revoluționarii de afară care au auzit împușcăturile, au pătruns în interior, au „strigat la ofițeri să aprindă lumina” și au început să cerceteze de unde s-a tras.²⁹³ Evocând momentul Topcian Costel relatează: „Am constatat cu Miriță că în camera unde erau alimentele, un membru al gărzilor patriotice era împușcat mortal, iar civilii de pe canapea împușcați toți cu o rafală. Am ridicat mortul din camera cu alimente, l-am percheziționat și am constatat că avea gloanțe în buzunar și un încărcător sub el. Toate acestea le-am așezat într-o cutie de carton pentru a se putea determina arma cu care s-a tras. Am mai observat că toate ușile care dădeau în holul mic erau încuiate foarte bine. Am atras atenția ofițerilor de acest fapt, dar aceștia nu au reacționat în niciun fel. L-am amenințat pe unul dintre ei să vină cu pistolul și să deschidem ușile, dacă nu îi iau arma și execut eu această operație. Am spart ușile masive cu piciorul, susținut de doi soldați, dar după ce le-am cercetat mi-am dat seama că nu de acolo s-a tras.”²⁹⁴ Același revoluționar a avut și ideea scoaterii ușilor de la WC-uri pentru a fi transportate victimele, moment în care a murit unul dintre cei răniți.²⁹⁵ După transportul răniților la spital, civilii au fost percheziționați,²⁹⁶ iar „nucleul de conducere ajuns la concluzia că focul a fost deschis de civilii înarmați, fapt pentru care toți civilii înarmați din palat au fost dezarmați, considerați arestați și închiși la etajul I, la camera 24.”²⁹⁷ Aici, revoluționarii au fost păziți de către doi soldați înarmați care aveau ordin să deschidă focul în eventualitatea în care cineva

²⁹⁰ *Ibidem*, dosar nr. 477, Ivan Ioan, f. 28.

²⁹¹ „La un moment dat în haloul Palatului unde eram s-a auzit o rafală de focuri, la care eu, instinctiv, m-am aruncat jos pe ciment. După ce s-a oprit rafala am constatat că lângă mine era un cetățean rănit și cu greu l-am putut lua și târî până după colț.” *Ibidem*, dosar nr. 477, Ivan Ioan, f. 28.

²⁹² Odihnindu-mă, la un moment dat, peste noapte, pe un hol al instituției, am fost trezit brusc din somn de o rafală de pistol mitralieră, tras de un căpitan din gărzile patriotice, pe nume Olteanu, Voinea Constantin, un coleg de fabrică, ce dormea în dreapta mea, a murit pe loc, la fel ca și cel din stânga mea, pe care nu-l cunoșteam, alături de un alt cunoscut, Botac Anton. Tot în aceste clipe, un alt revoluționar a suferit un atac de cord.” *Ibidem*, dosar nr. 2.417, Miriță George, f. 14. Mărturia lui Miriță este parțial inexactă. Anton Baltac (caligrafiat Botac de către Miriță George, a fost împușcat mortal, tot de către Ghe. Olteanu, în dimineața zilei de 24 decembrie 1989.

²⁹³ *Ibidem*, dosar nr. 2297, Topcian Costel, f. 55.

²⁹⁴ *Ibidem*, dosar nr. 2297, Topcian Costel, f. 56.

²⁹⁵ *Ibidem*.

²⁹⁶ *Ibidem*, dosar nr. 2.675, Drăghici Dumitru, f. 39.

²⁹⁷ *Ibidem*, dosar nr. 2.147, Moisac Stelian, f. 40.

ar fi dorit să părăsească încăperea, iar cei reținuți au fost constrânși să-și facă „nevoile fiziologice în diferite pungi și sticle din interiorul acelei camere.”²⁹⁸ În camera 24, revoluționarii au început să facă liste cu cei prezenți și adresele de contact ale acestora pentru a putea fi contactate rudele în cazul în care o parte dintre ei urmau să pățească ceva, iar cealaltă să scape, dar și pentru a se „cunoaște și ajuta în caz de nevoie.”²⁹⁹ Aceștia au rămas închiși până în jurul orelor 7:00-8:00 a dimineții de 24 decembrie, când au început să fie anchetați în legătură cu apariția victimelor de către doi procurori.³⁰⁰ Revoluționarii au fost anchetați câte doi, iar după anchetă reveneau sub arest în camera 24.³⁰¹ În jurul orei 10:30, conform mărturie lui Topcian Costel, sau în jurul orei 12:00, după relatarea lui Moisac Stelian, revoluționarii au fost „ruțați”, „sub amenințarea armelor de către un maestru militar”³⁰² să părăsească camera, prin curtea interioară³⁰³, deși aceștia doreau să iasă pe scara principală.³⁰⁴ După ce Topcian Costel insista ca maestrul militar să pună piedică armei și să trimită un soldat care să meargă în fața lor, unul din soldații care îi păzeau a decis să facă aceasta fără a primi ordin și, după ce capul coloanei ieșise afară, din curte, același căpitan Ghe. Olteanu, care nu fusese dezarmat, a deschis focul rânind un revoluționar și omorând altul.³⁰⁵ Moisac Stelian îl acuza pentru această situație și pe maestrul militar care „Din neglijență (...) nu a anunțat la parterul palatului coborârea noastră, d-nul lt. maj. Olteanu, din cadrul Armatei, a deschis foc asupra noastră fără somație, rânind un revoluționar care a căzut chiar lângă mine.”³⁰⁶ La auzul rafalei, o parte dintre revoluționari s-au ascuns după un container din metal,³⁰⁷ iar alții au fugit înapoi în camera 24 unde au rămas până când a venit căpitanul Radu Aurelian și dr. Ion Vasile care „au liniștit spiritele.”³⁰⁸ În momentul deschiderii focului a existat un moment în

²⁹⁸ *Ibidem*, dosar nr. 2.675, Drăghici Dumitru, f. 39.

²⁹⁹ *Ibidem*, dosar nr. 2.417, Miriță George, f. 16; *Ibidem*, dosar nr. 2297, Topcian Costel, f. 57; *Ibidem*, dosar nr. 2.675, Drăghici Dumitru, f. 40.

³⁰⁰ *Ibidem*, dosar nr. 2297, Topcian Costel, f. 57; *Ibidem*, dosar nr. 2.675, Drăghici Dumitru, f. 40.

³⁰¹ „Am fost arestați din nou sub pază, în camera 24, până la 10 dimineața, când d-nii procurori Romașcanu și Rețați ne-au luat interogatorii.” *Ibidem*, dosar nr. 2.417, Miriță George, f. 46.

³⁰² *Ibidem*, dosar nr. 2297, Topcian Costel, f. 57.

³⁰³ *Ibidem*, dosar nr. 2297, Topcian Costel, f. 57.

³⁰⁴ *Ibidem*, dosar nr. 2.675, Drăghici Dumitru, f. 40.

³⁰⁵ *Ibidem*, dosar nr. 2297, Topcian Costel, f. 58. A fost omorât Anton Baltac (25 de ani) și rânit Constantin Ionel Lupașcu (25 de ani).

³⁰⁶ *Ibidem*, dosar nr. 2.147, Moisac Stelian, f. 40.

³⁰⁷ *Ibidem*, dosar nr. 2297, Topcian Costel, f. 58.

³⁰⁸ *Ibidem*, dosar nr. 2.147, Moisac Stelian, f. 40.

care patru persoane înarmate din Palat au ajuns la fața locului și au vrut să deschidă focul asupra revoluționarilor. Datorită faptului că Moisac Stelian l-a recunoscut pe Mărunțiș Nicolae, s-a evitat un posibil nou eveniment tragic.³⁰⁹ Deși au suferit un astfel de șoc, o parte dintre cei care au fost parte la acest eveniment au fost din nou repartizați în misiuni de pază.³¹⁰

O dată cu deschiderea focului în oraș și apariția fenomenului terorist au început să apară numeroase victime. Comandamentul Armatei a II-A și alte unități militare din raza municipiului Buzău au fost ținta diversiuilor și atacurilor teroriste.³¹¹ Și la Buzău s-au înregistrat numeroase cazuri de friendly fire³¹², iar situația ar fi putut fi mai rea dacă astfel de cazuri nu ar fi fost anticipate³¹³ sau dezamorsate.³¹⁴ Lipsa tehnicii adecvate realizării comunicării între dispozitive a făcut ca o parte dintre revoluționari să fie folosiți drept canale de comunicare.³¹⁵ Au existat și cazuri de răzbunare. În ziua de 25

³⁰⁹ *Ibidem*.

³¹⁰ *Ibidem*.

³¹¹ Costache Codrescu (coord.), *Armata română în Revoluția din decembrie 1989. Studiu documentar. Ediția a II-a revăzută și completată*, București, Editura Militară, 1998, p. 303-310; Marian Rizea, *22.12.1989 Revo(lu)ția din România. Făcături. Schimbare. Vasalizare. Inaptocrație*, București, Editura Mica Valahie, 2017, p. 331-332; Constantin Sava, Constantin Monac, *Adevăr despre Decembrie 1989*, București, Editura Forum, 1999, p. 323. 334-335; *Idem*, *Revoluția Română din ...*, op. cit., p. 420-421.

³¹² „În jurul orelor 23:30-24:00 am fost trimis cu un ofițer și un soldat în zona unităților militare Micro XIV unde se primise sesizare că s-au tras focuri de armă. Când am ajuns acolo într-adevăr se împușcaseră doi ofițeri între ei.” *Ibidem*, dosar nr. 3.249, Eusebiu Pavel, f. 10; https://adevarul.ro/locale/buzau/cum-fost-manipulati-soldatii-impuste-revolutie-episodul-cumplit-asistentei-ambulanta-ucisa-gloante-trase-ambele-directii1_5c1f5733df52022f75cf6e10/index.html; https://adevarul.ro/news/societate/Impuscati-marit-pasul-strada-1_50ad52b77-c42d5a66392f62b/index.html

³¹³ „Se zvonea că sediul Miliției va fi aruncat în aer. Împreună cu dl. Cismașiu Alx. Am anunțat soția comandantului unității care trebuia să arunce sediul Miliției în aer, tot după un zvon conform căruia Miliția ar ține sub arest și teroare membrii familiilor cadrelor militare aflate în misiune în cadrul unităților.” *Ibidem*, dosar nr. 478, Lascăr Tudorel, f. 23, „În jurul orei 22:00, am observat că între garda palatului și plutonul de la unitatea 01671, care păzea clădirea telefoanelor, nu era stabilită nicio legătură, existând pericolul ca, datorită (sic.) așezării față în față a clădirilor, să se tragă unii în alții. F. 53-54. M-am oferit voluntar ca să mă duc eu să stabilesc legătura datorită faptului că aveam legitimați și îl cunoșteam din vedere pe locotenentul care comanda plutonul.” *Ibidem*, dosar nr. 2.297, Topcian Costel, f. 54.

³¹⁴ „În data de 24_XII-1989 am reușit să dezamorsez un conflict care putea avea urmări deosebit de periculoase, prin focurile care se trăgeau de o parte și de alta între un grup de milițieni aflat la un bloc de pe bulevardul Unirii și soldații aflați în dispozitivul de apărare al Palatului Comunal.” Arhiva SSPR, dosar nr. 1.125, Neagu Ilie, f. 31.

³¹⁵ „Odată cu sosirea a trei tancuri și două TAB-uri, am asigurat legătura dintre dl. Cpt. Radu și comandantul grupului de tancuri, deoarece prin radio nu se putea ține legătura. Împreună cu dl. Lt. Curic Vasile și alți revoluționari, am depozitat toată muniția adusă de gărzi, într-o cameră ferită la parter.” *Ibidem*, dosar nr. 2.417, Miriță George, f. 45; „Din momentul sosirii

decembrie, maiorul Toader, compartimentul aur-valută, a fost înjunghiat de către un cetățean de etnie romă.³¹⁶

Zvonurile cu privire la teroriști nu par, conform mărturiilor, să fie lipsite de un anumit fundament. În multe dintre cazuri teroriștii nu au fost identificați, în urma lor rămânând doar urme.³¹⁷ Au existat însă și momente în care persoane suspecte au fost prinse și apoi predate în custodia Miliției³¹⁸ sau Armatei.³¹⁹ Despre unele dintre acestea, însă, „nu s-a spus nimic.”³²⁰

În pofida situație complexe în care se aflau, lipsiți de experiență, inițial fără sprijin din partea militarilor și ulterior cu un sprijin suspect sau privit cu mefiență, asaltați de numeroase cereri prin care erau chemați să rezolve probleme dintre cele mai diverse, aflați într-o tensiune continuă în relația cu vechea nomenclatura comunistă care încercă să-și salvgardeze poziția, supuși unui constant atac cu focuri de armă, revoluționarii au reușit, totuși, în perioada următoare să-și prezeve,³²¹ consolideze și gestioneze libertatea câștigată cu atât de multe sacrificii.

Concluzii

La Buzău primele mișcări împotriva regimului condus de Nicolae Ceaușescu au apărut în seara de 21 decembrie și au fost declanșate de un număr

armatei la Casa Albă, împreună cu Neagu C. și cu Mitu D., am stat zi și noapte alături de militari pe scările și pe aleile din jurul Casei Albe, uneori făcând legătura între comandantul lor de pluton, locotenentul Savin, și superiorii săi din unitate.” *Ibidem*, dosar nr. 769, Moise Emil, f. 43.

³¹⁶ *Ibidem*, dosar nr. 3.249, Eusebiu Pavel, f. 11.

³¹⁷ „În data de 24 decembrie am participat activ la depistarea și acolo unde am fost trimis ptr. Conducerea operațiunilor de prindere și reținere al așa zișilor teroriști. Nu de multe ori, în acele locuri de unde se trăgea nu găseam pe nimeni, dar găseam urme de trecere al acestor persoane.” *Ibidem*, dosar nr. 1.910, Damian Constantin, f. 8 , „Pe data de 28 XII 89, ... cu un cadru militar am fost în zona cuprinsă între Karl Marx și zona de blocuri Unirii dreapta la un bloc de unde ni s-a semnalizat că s-a tras și am găsit pe bloc 2-3 tuburi de cartușe.” *Ibidem*, dosar nr. 3.249, Eusebiu Pavel, f. 82.

³¹⁸ „Pe 24. Pe la ora 12 la control s-a găsit o mașină Mercedes neagră, nr 0925, care avea armament și care a fost predată Miliției din gara CFR Buzău, împreună cu cele trei persoane.” *Ibidem*., dosar nr. 3.201, Pandeale Gh. Emanoil, f. 37.

³¹⁹ „În data de 23 decembrie 1989, orele 10:30-11:00, am imobilizat împreună cu colegul meu Călin Mircia și cu doi angajați de la Paza Contractuală, un cetățean corpolent, cu barbă, care trăgea cu un pistol în fața clădirii telefoanelor de pe strada Ostrovului numărul 1. Apoi l-am predat celor din palatul Comunal unui ofițer de armată.” *Ibidem*, dosar nr. 13.805, Ionescu Emil, f. 31.

³²⁰ *Ibidem*, dosar nr. 3.249, Eusebiu Pavel, f. 82.

³²¹ „Eu personal am mers (la 25 decembrie n.n.) la Întreprinderea Filatura de lână Buzău, vorbind oamenilor despre democrația care se instaura în această țară și sfătuindu-i să țină cont de Consiliul Frontului ales în această unitate.” Arhiva SSPR, dosar nr. 14.961, Burada Petre f. 36.

restrâns de persoane, neavând capacitatea de a antrena o mișcare de masă. După informațiile de la radio și televiziune privind sinuciderea generalului Vasile Milea și, apoi, cele despre părăsirea de către familia Ceaușescu și acoliții acesteia a clădirii CC al PCR, buzoienii au început să iasă masiv în stradă declanșând un adevărat protest la adresa regimului. La acel moment, dar și în perioada următoare, victoria asupra regimului nu a fost socotită definitivă, buzoienii organizând mitinguri împotriva regimului și în perioada ce a urmat momentului plecării lui Nicolae Ceaușescu

Momentele de început ale revoluției din municipiul Buzău au fost euforice și haotice. În scurt timp, însă, a început coagularea și cristalizarea unui grup de revoluționari, care a reușit - la început cu sprijinul fostului prim secretar al județului, iar apoi fără el, să coordoneze activitatea întregului județ, gestionând ,relativ cu succes, noua situație. Una din primele măsuri luate de noua structură de putere a fost aceea de a-și subordona structurile de forță care are fi putut periclita noul curs al evenimentelor, iar acestea erau, într-o primă fază: Miliția și Securitatea.

Diferitele zvonuri cu privire la arestarea de către Miliție și Securitate a unor studenți disidenți sau ale lui Gabriel Andreescu i-a determinat pe revoluționarii buzoieni să se îndrepte către sediile acestor instituții pentru a-i elibera pe cei presupuși a fi arestați în sediile acestora. Independent sau în urma deciziei conducerii revoluționare, numeroase grupuri de oameni au ajuns la sediile celor două instituții de forță și au reușit să calmeze situația ivită acolo ca urmare a incidentelor provocate de cetățenii de etnie romă, în principal, care doreau eliberarea rudelor arestate, și să preia controlul asupra acestora. Cadrele de Miliție și Securitate nu au recurs la violență contra revoluționarilor și și-au dat acordul în sprijinul noii mișcări. Concomitent cu aceste acțiuni, la Palatul Comunal și la Casa Albă, revoluționarii încercau să gestioneze transferul de putere, confruntându-se cu necesitatea coagulării mișcării revoluționare într-un moment deloc prielnic; apariția zvonurilor. De altfel, evenimentele din cadrul Palatului Comunal și de la Casa Albă, au cunoscut numeroase situații similare. Distrugerea propagandei comuniste, coordonarea activităților unor obiective importante din sectorul alimentării populației, asigurarea pazei instituțiilor și crearea de patrule pentru menținerea ordinii, verificarea zvonurilor, gestionarea relației cu vechea nomenclatură sunt câteva dintre situațiile comune cu care s-au confruntat cele două noi foruri de conducere și care au primit răspunsuri similare din partea acestora. Noua structură de putere la nivel județean și municipal avea nevoie pentru a se menține, în concepția revoluționarilor, și de sprijinul Armatei.

Încă din după amiaza zilei de 22 decembrie, revoluționarii buzoieni au încercat să obțină o confirmare din partea militarilor privind susținerea

acestora față de noul curs al evenimentelor. Răspunsul echivoc și tardiv venit de la Comandamentul Armatei a II-A și de la alte unități militare din județ i-a nemulțumit pe revoluționari. Aceste aspecte au contribuit la decizia revoluționarilor de a interveni la foruri superioare din cadrul structurii Armatei române pentru a se realiza presiuni asupra conducerii Comandamentului Armatei a II-a în vederea persuadării acestora la cauza revoluționară. Modul în care au gestionat cadrele militare perioada următoare și disensiunile dintre acestea cu privire la maniera în care ar trebui abordată noua situație i-a determinat pe revoluționari să perceapă factorul militar ca pe un potențial element contra revoluționar și nu ca pe un agent de salvagardare împotriva teroriștilor, așa cum sperau aceștia.

Vechea nomenclatură comunistă a încercat să-și salvgardeze interesele și a fost cooptată de revoluționari, la început, pentru a fi folosită în gestionarea procesului de transfer a puterii. Atunci când aceasta a dat semne că trădează cauza revoluției, în cazul fostului prim secretar de partid județean, sau atunci când acest lucru a fost posibil ca urmare a întăririi forțelor revoluționare, în cazul Casei Albe, aceasta a fost îndepărtată de la putere.

În pofida situație complexe în care s-au aflat, lipsiți de experiență, inițial fără sprijin din partea militarilor și ulterior cu un sprijin suspect sau privit cu mefiență, asaltați de numeroase cereri prin care erau chemați să rezolve probleme dintre cele mai diverse, aflați într-o tensiune continuă în relația cu vechea nomenclatura comunistă care încercă să-și salvgardeze poziția, supuși unui constant atac cu focuri de armă, revoluționarii au reușit, totuși, în perioada următoare să-și prezeve, consolideze și gestioneze libertatea câștigată cu atât de multe sacrificii.

Bibliografie

Arhive

1. Arhiva Secretariatului de Stat pentru Recunoașterea Meritelor Luptătorilor Împotriva Regimului Comunist Instaurat în România în Perioada 1945-1989;
2. Arhiva Institutului Revoluției Române din decembrie 1989; Fondul IV.

Lucrări generale și de specialitate

3. Costache Codrescu (coordonator), *Armata română în Revoluția din decembrie 1989. Studiu documentar*, Ediția a II-a revăzută și completată, București, Editura Militară, 1998;

4. Corneanu Constantin, *Victorie însângerată. Decembrie 1989*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2014;
5. Rizea Marian, *22.12.1989 Revo(invo)luția din România. Făcături. Schimbare. Vasalizare. Inaptocrație*. Editura Mica Valahie, București, 2017;
6. Lungu Victor Eugen Mihai, Domșa Tit-Liviu, *Împușcați-i că nu-s oameni. Cluj-Napoca, Decembrie 1989*, Fundația Academia Civică, 2005;
7. Sava Constantin, Constantin Monac, *Adevăr despre Decembrie 1989*, București, Editura Forum, 1999;
8. *Idem*, *Revoluția Română din decembrie 1989 re trăită prin documente și mărturii*, București, Editura Axioma Edit, 2001,
9. Tănase Mircea, *Eroii învinși ai revoluției*, București, Editura Militară, 2009;

Surse multimedia

10. https://ro.wikipedia.org/wiki/Ion_Dândăreanu;
11. <https://mariusmioc.wordpress.com/2015/10/15/cercetarile-parchetului-in-dosarul-revolutiei-104-buzau/>;
12. https://adevarul.ro/news/societate/misterele-revolutiei-mortii-mortii-profitorii--profitorii-1_50ad36c57c42d5a66390dc46/index.html;
13. https://adevarul.ro/locale/buzau/buzau-prim--secretarul-stat-vreme-loc-revolutionarii-1_50ac93557c42d5a663861ff4/index.html;
14. https://adevarul.ro/locale/buzau/la-buzau-revolutia-inceput-22-decembrie-cele-mai-multe-victime-fost-inregistrate-palatul-comunal-1_567958a837115986c6b6105f/index.html;
15. https://adevarul.ro/locale/buzau/cum-fost-manipulati-soldatii-impuste-revolutie-episodul-cumplit-asistentei-ambulanta-ucisa-gloante-trase-ambele-directii-1_5c1f5733df52022f75cf6e10/index.html;
16. https://adevarul.ro/locale/buzau/macelarul-palatul-comunal-ucis-cinci-oameni-capitan-garzile-patriotice-zilele-revolutiei-1989-1_5c20aac8df52022f75d853a1/index.html;
17. https://adevarul.ro/news/societate/revolutia-buzau-criminal-repetitie-1_50ad3dea7c42d5a66391611c/index.html;
18. https://adevarul.ro/news/societate/Impuscati-marit-pasul-strada-1_50ad52b77c42d5a66392f62b/index.html.